

LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINEI PROKURATŪRAI

Rinktinės g. 5A, Vilnius

Pareiškėjas: Grant Arthur Gochin

Lietuvos Respublikos pilietis; pareiškimas teikiamas asmeniniu vardu
Adresas korespondencijai: 10900 Winnetka Avenue, Chatsworth, CA 91311, JAV

El. paštas: ggochin@gmail.com

Tel.: +1 818 625 6513

PAREIŠKIMAS / PRANEŠIMAS APIE GALIMAI PADARYTĄ NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ

Prašymas pradėti ikiteisminį tyrimą dėl Alfredo Rukšėno ir Arūno Bubnio veiksmų, susijusių su LGGRTC 2024 m. birželio 25 d. pažyma Nr. 9R-598 (9.6E), pagal BK 170² straipsnio 1 dalį

2026 m. rugsėjo 11 d.

I. Pareiškimo esmė

1. Prašau Generalinės prokuratūros įvertinti, ar Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) 2024 m. birželio 25 d. istorinės-archyvinės pažymos Nr. 9R-598 (9.6E) parengimas, patvirtinimas ir viešas paskelbimas turi Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 170² straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos požymių ir, esant įstatyme nustatytam pagrindui, pradėti ikiteisminį tyrimą dėl Alfredo Rukšėno ir Arūno Bubnio individualių veiksmų. [S2, S5]
2. Prašau nustatyti kiekvieno asmens konkretų vaidmenį atskirai. Viešas LGGRTC įrašas ir pats dokumentas leidžia A. Rukšėną identifikuoti kaip pažymą parengusį istoriką; pažymos pabaigoje taip pat nurodytas tuometinis generalinis direktorius dr. Arūnas Bubnys. Vien vardų buvimas dokumente neįrodo nei kiekvienos formuluotės autorystės, nei tiesioginės tyčios. Todėl būtent ikiteisminio tyrimo priemonėmis turi būti nustatyta, kas parengė, redagavo, derino, tvirtino ir nusprendė paskelbti konkrečias formuluotes. [S5, S41, S42]
3. Šis pareiškimas nėra prašymas kriminalizuoti istorinį ginčą. Aš neteigiu, kad nesutikimas su mano istorine interpretacija yra nusikaltimas. Klausimas siauresnis: ar oficiali valstybės istorinė pažyma, žinodama ir pati atkartodama antisemitinės programos, kolektyvinio teisių atėmimo, išvairo ir turto perėmimo dokumentus, juos sistemškai atskyrė ir svėrė taip, kad galėjo būti šiurkščiai sumenkintas pripažintų nacistinės Vokietijos nusikaltimų ir jų vietinių prielaidų bei dalyvių vaidmuo; ir, jei taip, ar tai buvo padaryta tiesiogine tyčia bei esant kitoms BK 170² straipsnio 1 dalies sąlygoms. [S2, S5]
4. Pareiškimu taip pat prašau taikyti tuos pačius tiesioginės tyčios, istorinės diskusijos, konteksto ir tikslo kriterijus, kuriuos prokuratūra viešai taikė 2021 m. V. Rakučio atveju, ir paaiškinti jų santykį su dabar vykstančiu BK 170² straipsnio 1 dalies taikymu Artur Fridman byloje Nr. 02-2-00512-24. Fridman byla nėra įsiteisėjęs precedentas teisine prasme; ji yra aktualus to paties baudžiamojo įstatymo taikymo faktinis ir procesinis palyginamasis atvejis. [S4, S23, S24]

II. Procesinė kvalifikacija: naujas faktinis dalykas, ne senų atsisakymų „pakartojimas“

5. 2018–2019 m. pateikiau tris atskirus pareiškimus pagal BK 170² straipsnio 1 dalį dėl ankstesnių LGGRTC Holokausto istorijos teiginių. Pirmasis buvo gautas 2018 m. rugpjūčio 9 d. (AP-21510; medžiaga Nr. M-2-02-00825-18) ir atmestas 2018 m. rugpjūčio 17 d.; antrasis gautas 2018 m. spalio 19 d. (AP-28340; medžiaga Nr. M-2-02-01123-18) ir atmestas 2018 m. lapkričio 12 d.; trečiasis gautas 2019 m. lapkričio 18 d. (AP-31212; medžiaga Nr. M-2-02-01142-19) ir atmestas 2019 m. gruodžio 2 d. [S43, S44, S14–S17]

6. Šių senų nutarimų šiame pareiškime neskundžiu ir neprašau jų atnaujinti. Dabartinis faktinis objektas – 2024 m. birželio 25 d. išleista pažyma Nr. 9R-598, konkretūs A. Rukšėno ir A. Bubnio veiksmai, nauja 2024 m. memorializacijos procedūra, 2024–2026 m. institucinės reakcijos, naujai konsoliduota paties Rukšėno metodologinė medžiaga ir 2025–2026 m. aktyvus BK 170² taikymas Fridman byloje. [S5, S7, S19, S20, S23]
7. Todėl 2018–2019 m. atsisakymai yra svarbūs ne kaip procesinė kliūtis, o kaip ankstesnės prokurorų taikytos metodikos ir valstybės žinojimo dalis. 2019 m. nutarime pats prokuroras užfiksavo, kad dokumente, kuriuo LGGRTC grindė Brazaičio reabilitavimo ir išteisinimo teiginį, nei išteisinimo, nei reabilitavimo faktas nebuvo nurodytas, tačiau atsisakė pradėti tyrimą, nes nenustatė tikslingo ir tyčinio BK 170² sudėties realizavimo ir vertino sklandą kaip LGGRTC įstatyminių tyrimo funkcijų dalį. [S16, S17] Nė vienas 2018–2019 m. sprendimas nevertino 2024 m. birželio 25 d. pažymos Nr. 9R-598 parengimo, jos 2024 m. rugpjūčio paskelbimo ar dabartiniame pareiškime nurodytų A. Rukšėno ir A. Bubnio individualių veiksmų. Todėl ankstesnių sprendimų procesinis galutimumas savaime neatsako į šį naują faktinį dalyką. Jeigu būtų manoma kitaip, prašau nutarime tiksliai įvardyti taikomą BPK 3 straipsnio 1 dalies punktą ir konkrečią faktinių aplinkybių sutaptį.
8. BPK 168 straipsnio 1 dalis nustato, kad atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą galima tik tada, kai nurodyti duomenys apie nusikalstamą veiką yra akivaizdžiai neteisingi arba yra aiškios BPK 3 straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės. Toje pačioje stadijoje prokuroras gali patikslinti duomenis ne prievartos priemonėmis, įskaitant duomenų ar dokumentų pareikalavimą iš valstybės institucijų. Šioje byloje svarbiausi tyčios, šaltinių atrankos ir sprendimų grandinės įrodymai yra LGGRTC vidaus darbo dokumentuose, kurių pareiškėjas neturi. [S3, S38]
9. Kadangi šiame pareiškime nurodyti faktai remiasi pačios valstybės institucijos paskelbtais dokumentais, ankstesniais prokurorų sprendimais, įsiteisėjusiais teismų išaiškinimais ir viešomis mokslinėmis publikacijomis, jų negalima laikyti „akivaizdžiai neteisingais“ vien todėl, kad tiesioginės tyčios klausimui išspręsti reikalingi LGGRTC vidiniai dokumentai. Būtent tokių dokumentų pareikalavimą BPK 168 straipsnio 1 dalis leidžia duomenų patikslinimo stadijoje. [S3, S38]

III. Teisinis testas

10. BK 170² straipsnio 1 dalis apima viešą pritarimą, neigimą ar šiurkštų menkinimą Lietuvos Respublikos ar Europos Sąjungos teisės aktais arba įsiteisėjusiais Lietuvos ar tarptautinių teismų sprendimais pripažintiems genocido, nusikaltimų žmoniškumui ar karo nusikaltimams, taip pat nacistinės Vokietijos įvykdytiems tokiems nusikaltimams, kai veika padaryta grasinančiu, užgauliu ar įžeidžiančiu būdu arba dėl jos buvo ar galėjo būti sutrikdyta viešoji tvarka. [S2]
11. 2021 m. vasario 22 d. Prokuratūra V. Rakučio byloje viešai paskelbė papildomą subjektyvųjį kriterijų: BK 170 straipsnio 2 dalies ir BK 170² straipsnio 1 dalies veikos gali būti padarytos tik tiesiogine tyčia. Prokuratūra vertino autoriaus nurodytus istorinius faktus, priežasčių analizę, nuomonę ir siekį inicijuoti diskusiją ir, nenustačiusi tiesioginės tyčios, tyrimo nepradėjo. [S4]
12. 2025 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas baudžiamojoje byloje Nr. 2K-173-1073/2025 dar kartą pabrėžė, kad BK 170² straipsnio 1 dalies atsakomybė kyla tik esant papildomai įstatymo sąlygai - grasinančiam, užgauliam ar įžeidžiančiam būdu arba viešosios tvarkos sutrikdymui. Kartu Teismas nurodė, kad vertinant istorinę kalbą svarbūs pasisakymo turinys ir tikslas, socialinis ir politinis kontekstas, galimi žalingi padariniai, nusikaltimų aukų ir jų palikuonių teisės; tarptautiniai nusikaltimai gali būti neigiami ar menkinami ne vien tiesmukiška kalba, bet ir nutylėjimais, atsargiomis formuluočiomis ar hipotezėmis, o reikšmingų ir įrodytų aplinkybių - pavyzdžiui, atsakingų asmenų, nusikaltimo masto ar padarinių - neigimas gali prilygti neigimui. Šie išaiškinimai daro 9R-598 šaltinių atrankos ir fragmentavimo klausimą teisiškai reikšmingą, tačiau nepanaikina pareigos atskirai nustatyti papildomą būdo / viešosios tvarkos elementą ir tiesioginę tyčią. Esu Lietuvos žydų šeimos palikuonis; mano šeimos nariai buvo nužudyti 1941 m. Šiaulių apskrityje, įskaitant Žagarės geto sunaikinimą. Šią aplinkybę

nurodau tik kaip šiame LAT išaiškinime minimų aukų ir jų palikuonių teisių kontekstą, o ne kaip atskirą procesinio statuso ar nusikaltimo sudėties įrodymą. [S34]

13. Kita vertus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje Nr. 2K-293-788/2018 pabrėžė priešingą apsaugos ribą: baudžiamoji atsakomybė už saviraišką negali būti grindžiama prielaidomis ar pernelyg plačiu numanomos reikšmės aiškinimu; būtina nustatyti objektyviuosius ir subjektyviuosius sudėties požymius, o abejotinas ar nepakankamai informatyvus turinys savaime nepakankamas. Toje byloje Teismas reikalavo konkretaus ir nedviprasmiško pritarimo. 9R-598 nuo trumpo dviprasmiško interneto komentaro skiriasi tuo, kad tai kelių puslapių oficiali valstybės pažyma su identifikuojamais šaltiniais, rengimo procesu ir darbo byla, tačiau ir čia kiekvienas BK 170² elementas turi būti įrodytas, o ne preziumuotas. [S35]
14. Šis pareiškimas prašo tuos standartus taikyti, o ne apeiti. Pažymos citatos savaime neįrodo nusikalstamos tyčios. Tačiau jos rodo, kad rengėjas turėjo nepalankią medžiagą prieš akis. Kai prie šios žinios pridedama ankstesnė to paties istoriko metodologija, nevienodi įrodymų svorio kriterijai ir oficiali dokumento paskirtis gyvame memorializacijos procese, atsiranda konkretus ir patikrinamas klausimas, ar rezultatas buvo geros valios istoriografinė išvada, ar sąmoningas šiurkštus menkinimas. Šiame etape taip pat neteigiui, kad grasinančio, užgaulaus ar įžeidžiančio būdo arba viešosios tvarkos elementas jau įrodytas. Prašau jį įvertinti atskirai pagal konkrečias 9R-598 formuluotes, oficialią dokumento paskirtį, publikavimo aplinkybes, auditoriją ir faktinį poveikį. [S4, S5, S9-S13, S34, S35] Šiuo pareiškimu taip pat neprašau siaurinti Europos žmogaus teisių konvencijos 10 straipsnio apsaugos istorinei kalbai. EŽTT Didžioji kolegija byloje Perinçek prieš Šveicariją (Nr. 27510/08, 2015-10-15) konkrečiomis tos bylos aplinkybėmis konstatavo 10 straipsnio pažeidimą dėl baudžiamosios sankcijos. Ta byla faktine ir teisine prasme nėra tapati Holokausto ar nacistinių nusikaltimų kontekstui; ją nurodau tik dėl principo, kad baudžiamoji intervencija į istorinę kalbą turi būti būtina, proporcinga ir grindžiama aiškiai nustatytais požymiais. Prašau tas pačias saviraiškos ir proporcingumo garantijas taikyti vienodai, nepaisant to, ar kalba sutampa su valstybės istoriniu naratyvu, ar jį ginčija. [S46]
15. BK 170² straipsnio 2 dalyje numatyta juridinio asmens atsakomybė, tačiau BK 20 straipsnis iš baudžiamosios atsakomybės išskiria valstybę ir valstybės institucijas bei įstaigas. Todėl šiame pareiškimе neprašau traukti LGRTC kaip valstybės biudžetinės įstaigos baudžiamojon atsakomybėn. Institucinis kontekstas pateikiamas siekiant nustatyti fizinių asmenų veiksmus, žinojimą ir sprendimų grandinę. [S1, S5]

IV. Pažyma Nr. 9R-598: oficialus valstybės dokumentas ir jo paskirtis

16. Pažymos Nr. 9R-598 pirmame puslapyje nurodyta, kad Viešųjų objektų atitikties totalitarinių, autoritarinių režimų ir jų ideologijų propagavimo juose draudimui vertinimo tarpinstitucinė komisija 2024 m. vasario 28 d. svarstė Vilniaus miesto savivaldybės Istorinės atminties komisijos prašymą dėl planuojamos Kazio Škirpos atminimo lentos ir nutarė kreiptis į LGRTC dėl istorinės-archyvinės pažymos. Tai ne privati recenzija, o valstybės institucijos dokumentas, skirtas oficialiai viešo atminimo procedūrai. [S5, S45] Ši procedūra vyko pagal Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymo Nr. XIV-1679 4 straipsnyje nustatytą viešųjų objektų vertinimo sistemą; Seimas Komisiją buvo sudaręs 2023 m. birželio 1 d. nutarimu Nr. XIV-2030. Todėl 9R-598 buvo užsakytas ne bendram akademiniam tyrimui, o konkrečiam įstatymu reglamentuojamam viešojo objekto atitikties vertinimui. [S45]
17. Pažymos pabaigoje nurodyti „Generalinis direktorius Dr. Arūnas Bubnys“ ir „Dr. Alfredas Rukšėnas“. Viešuose LGRTC aprašymuose A. Rukšėnas nurodomas kaip pažymą parengęs istorikas. Šių duomenų pakanka prašyti ištirti kiekvieno asmens vaidmenį, tačiau nepakanka be tyrimo priskirti A. Bubniui kiekvieną sakinį ar A. Rukšėnui kiekvieną galutinio teksto redakcinį sprendimą. [S5, S41, S42]
18. 2024 m. rugsėjo 19 d. tarpinstitucinė komisija dėl siūlytos lentos galutinio sprendimo nepriėmė. Šis procesinis rezultatas nei patvirtina, nei paneigia pažymos istorinę išvadą. Jis patvirtina, kad

pažyma buvo naudojama realiame, visuomeniškai konfliktiškame memorializacijos procese. [S42]

V. Pažymoje pačioje esanti nepalanki medžiaga ir po jos sekantis siaurinimas

19. Pažyma pati reprodukuoja 1941 m. kovo 19 d. Berlyno LAF pranešimą, kuriame žydams sakoma, kad jų likimas aiškus, raginama išvykti iš Lietuvos, o „lemiamu momentu“ jų turtą perimti į savo rankas. [S5]
20. Ji taip pat cituoja 1941 m. kovo 24 d. nurodymus, kuriuose kalbama apie būtinybę „nusikratyti žydų“, sudaryti tokią atmosferą, kad žydai naujoje Lietuvoje neturėtų net minimalių teisių ir pragyvenimo galimybių, priversti juos bėgti kartu su rusais ir visiems laikams atšaukti jiems su Vytautu Didžiuoju siejamą apsaugą. [S5]
21. Pažyma cituoja ir atsišaukimą „Amžiams išvaduokime Lietuvą nuo žydijos jungo“, kuriame žydai kolektyviai demonizuojami kaip komunizmo ir okupantų valios vykdytojai. [S5]
22. Po šios medžiagos pažyma rašo, kad Berlyno LAF antisemitiniai teiginiai „leidžia manyti“, jog vadinamoji „žydų problema“ siūlyta spręsti ne genocidu, o išvymu iš Lietuvos, ir akcentuoja, kad Berlyno LAF nariai karo išvakarėse nežinojo apie nacių planą visiškai išžudyti žydus. [S5]
23. Pažyma dar suformuluoja etniškai atribotą ginčo kategoriją: „Lietuvių istorikai neigia žydų tyrinėtojų teiginius, kad LAF'as ragino lietuvius žudyti žydus karo išvakarėse.“ Aš nepateikiu šio sakinio kaip savaime nusikalstamo. Jo reikšmę prašau vertinti kartu su šaltinių svėrimu, dokumento paskirtimi ir kitais teksto elementais. [S5]
24. Palankiam Škirpos vertinimui pažyma pasitelkia 1941 m. birželio 25 d. JAV lietuvių laikraščio „Draugas“ žinutę, kad „paskutiniai pranešimai iš Berlyno“ esą sakė, jog Škirpa uždraudė žydų persekiojimą Lietuvoje. Pažyma nepateikia paties draudimo įsakymo, telegramos, perdavimo grandinės ar identifikuoto pirminio šaltinio. Vis dėlto ji iš karto klausia, kodėl Škirpa uždraudė persekiojimą, t. y. antrinį pranešimą paverčia prielaida, kurios egzistavimas pats nebėra tikrinamas. [S5, S20, S26]
25. Galiausiai pažyma pasirenka siaurą „kolaboranto“ apibrėžimą, siejamą su tarnyba okupacinėje administracijoje, ir daro kategorišką išvadą: „Tad jis nebuvo kolaborantas.“ Atskirai ji nurodo, kad nėra žinių, jog Berlyne buvęs Škirpa būtų turėjęs ką nors bendra su 1941 m. liepos mėn. VII forte vykdytomis 3020 žydų žmogžudystėmis. Škirpos fizinė nebūtis Lietuvoje yra reikšminga tiesioginio operacinio dalyvavimo riba; ji savaime neišsprendžia atskirų klausimų dėl organizacinio vadovavimo, propagandos, kolektyvinio teisių atėmimo, išvymu ar turto perėmimo reikšmės. [S5]
26. Prašau prokuratūros vertinti ne vieną sakinį izoliuotai, o visą konstrukciją: pažyma žino ir reprodukuoja kolektyvinio išvymu, teisių atėmimo ir turto perėmimo programą; reikalauja griežtesnės asmeninės atribucijos nepalankiai organizacinei medžiagai; priima daug silpniau atribotą palankų „Draugas“ pranešimą; ir paskui pateikia kategorišką išteisinančią kolaboravimo išvadą. Klausimas yra, ar toks derinys peržengė ginčytinos istoriografijos ribą ir tapo sąmoningu šiurkščiu pripažintų nusikaltimų menkinimu. [S2, S5]

VI. A. Rukšėno ankstesnė metodologija: kodėl tyčios klausimas yra konkretus, o ne spekuliatyvus

27. 2014 m. Kretingos tyrime A. Rukšėnas suskaičiavo apie 731 asmenį, priklausiusį vietos savivaldos, viešosios, saugumo, kriminalinės ir pagalbinės policijos institucijoms. Jis rašė, kad šiuos 731 asmenis galima laikyti „genocido vykdytojais“, nes nacių režimas jų institucijoms primetė nusikalstamas funkcijas, ir kad juos visus galima apibūdinti mažiausiai kaip netiesioginius genocido dalyvius, nors tikėtina, kad kai kurie neatliko jokio konkretaus prieš žydus nukreipto veiksmo. [S9]
28. Tame pačiame tyrime A. Rukšėnas atskyrė tiesioginį žudymą nuo netiesioginio dalyvavimo: iš 242 vardais identifikuotų asmenų 79 tiesiogiai žudė, o suėmimai, konvojavimas, izoliavimo vietų

saugojimas ir žydų turto tvarkymas pateko į netiesioginio dalyvavimo kategoriją. Tai rodo jo paties mokslinėje metodikoje egzistuojantį principą, kad individualus šūvis nėra vienintelis dalyvavimo genocido procese slenkstis. [S9]

29. 2016 m. Noreikos straipsnyje A. Rukšėnas pats rėmėsi Raulio Hilbergo administraciniu-biurokratiniu Holokausto modeliu – aukos apibrėžimas, turto nusavinimas, koncentracija, žudymas. Jis užfiksavo, kad Noreika 1941 m. rugpjūčio 22 d. perdavė Hanso Gewecke nurodymą perkelti Šiaulių apskrities žydus į Žagarės getą, kad savivaldybės turėjo inventorizuoti žydų turtą ir kad yra duomenų, jog Noreika „prisidėjo“ prie žydų koncentravimo; taip pat aptarė 1941 m. rugsėjo 10 d. Direktyvą Nr. 1875 dėl žydų kilnojamojo turto likvidavimo. [S10]
30. Nepaisant šių pačių išvardytų administracinių veiksmų, 2016 m. straipsnio išvada teigė, kad tyrimas iš esmės nepatvirtina Noreikos ryšio su Holokaustu. Ši vidinė metodologinė įtampa yra svarbi todėl, kad ji parodo A. Rukšėnui gerai žinomą platesnį dalyvavimo modelį, kuris vėliau gali susiaurėti vertinant konkretų nacionalinio atminimo veikėją. Ji neįrodo nusikalstamos tyčios, tačiau yra patikrinamas žinojimo ir metodologinio pasirinkimo įrodymas. [S9, S10]
31. Tame pačiame Noreikos straipsnyje egzistuoja ir atribucijos asimetrija. Palankaus atsiminimo frazė apie „mūsų kapitoną“, kurio pavardė toje citatoje nenurodyta, A. Rukšėnas sieja su Noreika; priešingoje Pakalniškio citatoje iš karto prieš dialogą įvardytas „komendantas kapitonas Noreika“, bet A. Rukšėnas rašo, kad žudyti įsakiusio komendanto pavardė nenurodyta. Liudytojų patikimumas gali būti ginčijamas, bet tapatybės gramatikos standartas turi būti vienodas. [S10]
32. A. Rukšėno 2017 m. žydų turto tyrimas konfiskavimą traktavo kaip persekiojimo proceso dalį. 2024 m. pažyma tuo tarpu pati cituoja LAF nurodymą lemiamu momentu perimti žydų turtą, tačiau kolektyvinę programos svorį nukreipia į saugesnę „išvaymo, o ne genocido“ kategoriją. [S11, S5]
33. A. Rukšėnas 2011 m. atskirai tyrė Kauno savisaugos batalionų karių dalyvavimo žydų ir kitų asmenų grupių žudynėse motyvus. Tai rodo, kad jo metodikoje dalyvavimo faktas ir motyvų, kuriais tas dalyvavimas aiškinamas, vertinimas yra atskiri analitiniai klausimai. Ši metodologinė skirtis svarbi tiriant, ar 2024 m. pažymoje lyderystės, administracinės programos ir organizacinės atsakomybės kriterijai buvo susiaurinti vertinant Škirpą. [S40]
34. Papilės civilinėje byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, vertindamas A. Rukšėno ir leidėjo publikaciją, pabrėžė kritinio mokslinio ir teisinio požiūrio į abejotinus šaltinius bei įvairių šaltinių išsamaus palyginimo būtinybę prieš kategorišką publikavimą. Tai nėra baudžiamosios atsakomybės taisyklė, bet tai yra A. Rukšėnui asmeniškai žinomas aukščiausio nacionalinio teismo šaltinių kritikos standartas. [S12, S13]
35. 2023 m. viešojoje diskusijoje dėl Juozo Krikštaponio memorialo A. Rukšėnas buvo cituotas sakantis, kad reikia atsižvelgti į politinių kalinių, partizanų ir tremtinių požiūrį, kad nebūtų įžeisti jų jausmai, nes Krikštaponis jiems brangus; jis atstovavo Centrai diskusijoje, kurioje A. Bubnys nedalyvavo. Kitais metais Rukšėnas parengė Škirpos pažymą, kurios pabaigoje yra A. Bubnio vardas. Šią aplinkybę prašau vertinti ne kaip „motyvo įrodymą“, o kaip galimą memorialinio tikslo ir auditorijos kontekstą, kurį reikia patikrinti kartu su vidaus darbo byla. [S5, S9–S13]
36. Apskritai šios metodologinės paralelės leidžia suformuluoti tyrimo klausimą be minčių skaitymo: ar 2024 m. pažymoje Rukšėnas taikė tuos pačius dalyvavimo, persekiojimo, turto konfiskavimo, šaltinio patikimumo ir institucinio vaidmens kriterijus, kuriuos pats buvo taikęs kitur; jeigu ne, kas paaiškina pakeitimą ir ar jis buvo sąmoningai skirtas sumenkinti pripažintų nusikaltimų reikšmę? [S9–S13, S40]

VII. A. Bubnio individualus vaidmuo turi būti nustatytas, o ne preziumotas

37. A. Bubnys vadovavo LGGRTC istorinių tyrimų padaliniui nuo 2009 m. iki 2021 m., o nuo 2021 m. tapo generaliniu direktoriumi. Tai savaime neįrodo, kad jis parašė ankstesnes ginčijamas formuluotes. Tačiau 2024 m. pažyma Nr. 9R-598 yra kitos kategorijos faktas: jo vardas ir pareigos yra paties dokumento pabaigoje. [S5]

38. Todėl prašau nustatyti: ar A. Bubnys gavo ir skaitė projektą; ar teikė pastabas ar pataisas; ar tvirtino šaltinių sąrašą, „Draugas“ pranešimo naudojimą, kolaboravimo apibrėžimą ir galutinę išvadą; ar jam buvo pateikta ankstesnė 2015–2018 m. Škirpos byla ir Seimo kontrolieriaus skaidrumo išvada; ar jis žinojo apie palankių, bet viešai nepaskelbtų prielaidų istoriją; kas priėmė galutinį sprendimą dokumentą išleisti ir paskelbti. [S5, S6, S20]
39. A. Bubnio 2021 m. viešas vertinimas kitoje Noreikos byloje buvo atsargesnis už ankstesnius kategorinius LGGRTC teiginius: jis nurodė, kad dokumentuoto įrodymo dėl Noreikos žinojimo apie gelbėjimą nėra ir kad negalima kategoriškai tvirtinti vienos versijos. Šis faktas neįrodo tyčios Škirpos byloje; jis rodo, kad direktorius buvo susipažinęs su būtinybe atskirti hipotezę nuo dokumentuoto fakto. [S32]
40. 2026 m. Lietuvos URM JAV Atstovų Rūmų nariui Bradui Shermanui pripažino, kad LGGRTC anksčiau vartotas Brazaičio „visiško išteisinimo“ teiginys buvo teisiškai netikslus, nors šis palankus teiginys buvo įvardytas 2018 m. kaip viena iš Škirpos vertinimo aplinkybių. 2018 m. A. Bubnys vadovavo Centro istorinių tyrimų padaliniui; 2021 m. jis tapo LGGRTC generaliniu direktoriumi. Neprašau iš šios chronologijos automatiškai daryti išvados apie jo asmeninę kaltę; prašau nustatyti, ką jis, jau būdamas generaliniu direktoriumi, padarė po 2026 m. valstybės ministerijos korekcijos ir ar buvo persvarstyta ar iš naujo patikrinta Škirpos sprendimų bazė. [S18, S20, S21]
41. A. Bubnio paties 2006 m. studija „Lietuvių policijos 1(13)-asis batalionas ir žydų žudynės 1941 m.“ yra tiesiogiai reikšminga 9R-598 metodikai. Bubnys joje nurodo, kad tyrimo tikslas yra parodyti Tautos darbo apsaugos (TDA) bataliono vaidmenį 1941 m. žydų žudynėse; 1-ojo policijos bataliono 3-iąją kuopą apibūdina kaip J. Hamanno mobiliojo žudymo būrio branduolį, 1-ajam batalionui priskiria ne mažiau kaip 36 000 žydų nužudymą kartu su vokiečių Gestapo ir pagalbiniais policininkais ir teigia, kad vienaip ar kitaip į Holokaustą buvo įtraukta didžioji bataliono dalis. [S28]
42. 9R-598 tuo tarpu teigia, kad Kauno TDA batalionas „negali būti siejamas“ su 1941 m. rugpjūčio–lapkričio Jägerio masinio naikinimo operacijomis, nes rugpjūčio pradžioje prasidėjo jo reorganizacija į 1-ąją, 2-ąją ir 3-iąją Pagalbinės policijos batalionus. A. Bubnio 2006 m. tyrimas savaime neįrodo Škirpos asmeninės atsakomybės, tačiau jis daro reorganizacijos ribą metodologiškai patikrinamą: prašau nustatyti, ar Bubnys, tvirtindamas 9R-598, derino šį „atskyrimą“ su savo paties publikacija ir, jei taip, kaip paaiškino skirtingą analitinį rezultatą. [S5, S28]
43. Lietuvos pačios Tarptautinės komisijos 2005 m. patvirtintose Dieckmanno ir Sužiedėlio tyrimo išvadose konstatuota, kad vietinis bendradarbiavimas reikšmingai palengvino žydų persekiojimą, getoizaciją ir masines žudynes. Komisijos archyvinis tyrimas nagrinėja lietuvių dalyvavimo mechanizmą. Viešojoje 9R-598 šaltinių sistemoje nėra nuorodos nei į šias Komisijos išvadas, nei į Dieckmanną ir Sužiedėlį; taip pat nėra nuorodos į Hilbergą ar Aradą. Tai neįrodo, kad šie darbai buvo sąmoningai nuslėpti ar nebuvo perskaityti. Todėl prašau iš darbo bylos nustatyti, ar jie buvo svarstyti ir, jei taip, kodėl viešame dokumente neparodyta, kaip jo LAF/TDA bei organizacinės atsakomybės išvados su jais suderinamos. [S29, S30] Tarptautinė komisija yra oficiali Lietuvos valstybės komisija, 1998 m. rugsėjo 7 d. sudaryta Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus dekretu; jos patvirtintos išvados nėra teisiškai privalomos LGGRTC, tačiau jos yra oficialus Lietuvos valstybės institucinės istorinės ekspertizės šaltinis. [S48]

VIII. 2015–2018 m. Škirpos byla: valstybės institucijos jau buvo dokumentavusios skaidrumo problemą

44. 2015 m. LGGRTC Škirpos pažyma jau pripažino Berlyno LAF antisemitizmą, atkartojė reikšmingą antižydišką medžiagą, o paskui jos reikšmę ribojė išvairo ir fizinio sunaikinimo skirtumu, žinių apie galutinę nacių planą nebuvimu bei Škirpos fizine nebūtimi Lietuvoje. Ši architektūra iš esmės kartojasi 2024 m. pažymoje. [S6, S5, S20]

45. 2018 m. vasario 2 d. Seimo kontrolierius Pažymyje Nr. 4D-2017/1-1558/3D-317 užfiksavo, kad LGGRTC Škirpos išvada rėmėsi ir aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodytos paskelbtame vertinime, ir nustatė skaidrumo principo pažeidimą; skundas buvo pripažintas pagrįstu. Tai yra Lietuvos valstybės priežiūros institucijos procesinė išvada, o ne mano interpretacija apie slaptą motyvą. [S20]
46. 2018 m. vasario 26 d. LGGRTC laiškas Nr. 55R-21 kaip tokių nepaskelbtų palankių aplinkybių pavyzdžius nurodė teiginį, kad Brazaitis buvo visiškai išteisintas JAV, ir tai, kad Škirpa JAV dešimtmečius gyveno nebūdamas apkaltintas. [S20, S21]
47. 2018 m. liepos 11 d. laiške Nr. 14R-51 LGGRTC dar kartą naudojo Brazaičio „visiško išteisinimo“ teiginį ir tame pačiame dokumente reprodukovavo JAV formuluotes apie išbraukimą iš aktyvaus sąrašo bei tyrimų deaktivavimą. Tame pačiame atsakyme Centras kėlė ir galimo vėlesnio antisemitinės medžiagos įterpimo / falsifikavimo hipotezę, tačiau viešai nepateikė pilnos proveniencijos grandinės, paralelinės kopijos, kriminalistinio palyginimo ar dokumentas-po-dokumento šaltinių istorijos, kuri leistų trečiajam asmeniui tą hipotezę pakartoti. [S20, S21]
48. Ši 2018 m. skaidrumo ir šaltinių problema yra tiesiogiai aktuali 2024 m. pažymai, nes ji parodo, kad Centras prieš šešerius metus jau buvo oficialiai perspėtas apie nepaskelbtų palankių prielaidų ir neatkartojamo vertinimo problemą. Tyrime būtina nustatyti, ar 2024 m. rengėjai gavo šią bylą ir kaip su ja susipažino. [S20]

IX. Išorinis ir valstybės vidaus įspėjimo / korekcijos tęstinumas

49. LGGRTC 2018 m. liepos mėn. viešame puslapyje „Dėl informacijos pateikimo“ (Centro puslapis Nr. 2969), kuris 2026 m. rugpjūčio mėn. tebebuvo viešai prieinamas, nepriklausomo Holokausto tyrimo kontekste vartojama formulė apie galimus Konstitucijos ir Baudžiamojo kodekso pažeidimus ir kartojamas teiginys, kad Brazaitis buvo „reabilituotas“ JAV Teisingumo ministerijos. Šį faktą pateikiu kaip iki 2026 m. išlikusios institucinės pozicijos ir baudžiamosios teisės retorikos kontekstą, o ne kaip naują 2026 m. publikaciją ar savarankišką nusikaltimo įrodymą. [S25]
50. 2019 m. IHRA tinklalapyje paskelbtame aukšto lygio viešame pareiškime, kurį pasirašė IHRA vadovybės ir ekspertinių komitetų bei darbo grupių pirmininkai ir buvę pirmininkai, buvo išreikštas „grave concern“ dėl LGGRTC Noreikos traktavimo, o Centro publikacija apibūdinta kaip viena iš bandymų reabilituoti jo reputaciją. Šis pareiškimas nėra išvada dėl Škirpos ar 9R-598; jo reikšmė čia ta, kad iki 2024 m. Centras jau buvo gavęs tarptautinę institucinę perspėjimą dėl savo Noreikos traktavimo ir reputacijos reabilitavimo krypties. [S8]
51. 2024 m. rugpjūčio 23 d. Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės taryba, atstovaujanti 32 Lietuvos ir užsienio žydų organizacijoms, kategoriškai atmetė būtent pažymą Nr. 9R-598; platesnę Škirpos įamžinimo situaciją bendruomenė apibūdino kaip Holokausto revizionizmo atvejį. Ši pozicija nėra baudžiamojo nusikaltimo teisinis konstatavimas, bet ji yra materialus viešas ir institucinis pranešimas Centrai apie pažymos poveikį bei suvokiamą menkinamąjį pobūdį. [S7]
52. 2026 m. gegužės 12 d. Užsienio reikalų ministerija JAV Atstovų Rūmų nariui Bradui Shermanui pripažino, kad „visiško išteisinimo“ formulė Brazaičio atžvilgiu buvo teisiškai netiksli ir kad administracinis tyrimo nutraukimas nėra formalus teismo išteisinimas. Šis teiginys yra reikšmingas Škirpos bylai tik todėl, kad LGGRTC pats 2018 m. buvo nurodęs Brazaičio tariamą JAV išteisinimą kaip dalį Škirpai palankios argumentacijos. [S18, S20, S21]
53. Nėra identifikuota viešai iš naujo išleista Škirpos pažyma, kuri po URM korekcijos aiškiai paaiškintų, ar ir kiek anksčiau naudota Brazaičio prielaida buvo pašalinta iš Škirpos vertinimo. Tai neįrodo nei tyčios, nei išvados klaidingumo; tai palieka neišspręstą pakartojamumo ir korekcijos klausimą, kurį prašau patikrinti darbo byloje. [S20, S21]
54. 2026 m. liepos 17 d. Centrai buvo pateiktas platesnis formalus korekcijos reikalavimas dėl ankstesnių LGGRTC tekstų ir viešai likusių teiginių, o 2026 m. liepos 20 d. - atskiras reikalavimas dėl pažymos Nr. 9R-598 korekcijos, darbo bylos, šaltinių proveniencijos ir dokumentų išsaugojimo. 2026 m. rugpjūčio 19 d. Škirpos medžiaga buvo perduota IHRA

adresatams kaip atskira papildoma medžiaga. Ši vėlyvoji chronologija svarbi pirmiausia todėl, kad leidžia nustatyti, kokią konkrečią kritiką Centras ir jo vadovybė gavo po 9R-598 paskelbimo ir kokių korekcijos veiksmų ėmėsi ar nesiėmė. [S19, S20, S22]

55. 2026 m. rugpjūčio 20 d. IHRA generalinė sekretorė Michaela Küchler patvirtino mano kreipimosi gavimą ir aiškiai paaiškino: „There is no process for external submission of petitions.“ Ji taip pat nurodė, kad darbo grupių ir komitetų darbotvarkes nustato jų pirmininkai ir kad IHRA, kaip narystės pagrindu veikianti organizacija, išsamių vidinių procedūrų išorėje neatskleidžia. Todėl šiame pareiškime 2026 m. gegužės ir rugpjūčio dokumentais remiuosi kaip dokumentuoto perdavimo, gavimo ir institucinio žinojimo kontekstu, o ne kaip IHRA pradėto ar nagrinėjamo išorinio peticijos proceso įrodymu. [S36]
56. Chronologiškai po 2026 m. rugpjūčio 19 d. IHRA adresatams perduotų papildomų medžiagų Centras 2026 m. rugpjūčio 26 d. savo viešame puslapyje pažymėjo vieną Brazilijos formuluotės pataisą: sakinyss buvo pakeistas iš „reabilituoti“ į „išbraukti iš įtariamųjų sąrašo“ ir pažymėtas „pataisyta 2026 08 26“. Tačiau tame pačiame viešame puslapyje liko ankstesnė stipresnė formuluotė, kad Brazilis buvo „reabilituotas JAV teisingumo ministerijos“. Neteigiu, kad rugpjūčio 19 d. perdavimas sukėlė rugpjūčio 26 d. pataisą; fiksuojau tik chronologiją. Ši dalinį taisymsą pateikiu ne kaip A. Rukšėno ar A. Bubnio tyčios įrodymą, o kaip faktą, kad LGGRTC praktiškai gali keisti istorinį tekstą po kritikos, o korekcijos apimtis ir jos propagavimas yra patikrinami. [S31, S36]

X. Ankstesni prokurorų sprendimai ir V. Rakučio standartas

57. 2018 m. pirmame atsisakyme prokuratūra vertino mano skundą prieš LGGRTC ir tuometinę generalinę direktorę Birutę Burauskaitę, istorinį ginčą apibūdino kaip daugialypį ir sudėtingą, pažymėjo skirtingas pareiškėjo ir Centro istorikų pozicijas ir nenustatė BK 170² požymių. [S43, S44]
58. 2018 m. antrasis atsisakymas iš esmės perkėlė ankstesnį vertinimą į pakartotinį, išplėstą pareiškimą, remdamasis procesiniu ankstesnio sprendimo galutimumu ir tuo, kad nebuvo naujų aplinkybių, keičiančių ankstesnį baudžiamosios teisės vertinimą. [S14, S15]
59. 2019 m. atsisakymas yra ypač svarbus dabartiniam tiesioginės tyčios klausimui. Prokuroras užfiksavo, kad 1975 m. JAV Kongreso nario laiške, kuriuo rėmėsi LGGRTC skleidamas Brazilijos reabilitavimo ir išteisinimo teiginį, nei reabilitavimo, nei išteisinimo faktas nenurodytas. Vis dėlto prokuroras nenustatė objektyvių duomenų, kad Centras ginčijamą informaciją būtų tyčia ir tikslingai skleidęs BK 170² draudžiamu tikslu, ir vertino ją kaip Centro įstatyminių tyrimo funkcijų rezultatą. [S16, S17]
60. Taigi prokuratūra jau yra pripažinusi situaciją, kurioje valstybės istorijos institucijos palankus istorinės reikšmės teiginys neatitiko paties šaltinio, bet baudžiamojo proceso slenkstis nebuvo peržengtas dėl tyčios ir institucinės tyrimo funkcijos vertinimo. Dabartiniame pareiškime prašau tą ankstesnę logiką ne ignoruoti, o pritaikyti skaidriai: kokie papildomi duomenys, be teksto neatitikties, reikalingi tiesioginei tyčiai nustatyti, ir ar čia pateikta paties autoriaus ankstesnė metodologija, žinojimas ir vidinė darbo byla gali tokius duomenis suteikti? [S16, S17]
61. 2021 m. Rakučio atvejis dar aiškiau suformulavo taisyklę: tiesioginė tyčia, istorinio fakto pateikimas, priešasčių analizė, nuomonė ir diskusijos tikslas. Prašau A. Rukšėno ir A. Bubnio veiksams taikyti tą pačią taisyklę ir motyvuotame sprendime parodyti, kaip kiekvienas kriterijus pritaikytas. [S4]

XI. Fridman byla: aktualus BK 170² taikymo palyginamasis atvejis

62. Baudžiamoji byla Nr. 02-2-00512-24 rodo, kad BK 170² straipsnio 1 dalis nėra deklaratyvi ar nenaudojama norma. 2025 m. spalio 30 d. Artur Fridman buvo pareikšti kaltinimai pagal BK 170² straipsnio 1 dalį kartu su BK 313 straipsnio 2 dalimi dėl 2024 m. gegužės 9 d. „Facebook“ įrašo, kuriame jis kritikavo valstybės pagerbtą Adolfą Ramanauską-Vanagą ir Lietuvos partizanų

atmintį. Formalus kaltinamasis aktas yra atskiras dokumentas; viešai išsaugota ikiteisminio tyrimo byla apima apie 220 puslapių ir nėra pati kaltinamojo akto kopija. [S23, S24]

63. Fridmanui 2025 m. sausio 8 d. buvo paskirtas rašytinis pasižadėjimas neišvykti. 2026 m. kovo 5 d. teismas pradėjo nagrinėti bylą iš esmės ir apklausė ekspertus; 2026 m. rugpjūčio 26 d. įvyko dar vienas posėdis; po jo viešai paskelbta, kad byla tebėra nagrinėjama ir kitas posėdis nustatytas 2026 m. spalio 26 d. Šiuos faktus pateikiu ne siekdamas komentuoti jo kaltę ar prašyti kištis į nagrinėjamą bylą, o parodyti realų procesinio intensyvumo lygį, kurį Lietuvos valstybė gali taikyti istorinei kalbai pagal tą pačią BK 170² straipsnio 1 dalį. [S23, S24, S33]
64. Fridman byla nėra įsiteisėjęs teisinis precedentas; jos procesas nėra galutinai pasibaigęs ir faktai skiriasi. Tačiau ji yra aktualus vienodo įstatymo taikymo palyginamasis atvejis: kai privatus asmuo ginčija valstybės pagerbtą nacionalinį veikėją, valstybė gali pradėti tyrimą, rinkti ekspertinius įrodymus, taikyti procesinę priemonę ir pateikti kaltinimą. Todėl, kai tas pats straipsnis nurodomas dėl oficialios valstybės istorijos publikacijos, sprendimas atsisakyti turi konkrečiai paaiškinti, kodėl tiesioginės tyčios, istorinio ginčo ir papildomo būdo / viešosios tvarkos elementų analizė veda į kitą rezultatą. [S2, S4, S23, S34, S35]

XII. Valstybės institucijų žinojimo ir reagavimo grandinė

Šio skyriaus tikslas yra procesinis: neleisti 2024 m. pažymos vertinti kaip izoliuotos, niekam nežinomos vieno istoriko klaidos. Aš neteigiū, kad visos toliau nurodytos institucijos ar pareigūnai sudarė bendrą nusikalstamą susitarimą, dalijosi viena tyčia ar yra baudžiamosios veikos bendrininkai. Chronologija rodo, kad ginčas, konkretūs šaltiniai, metodologijos ir korekcijos problemos daugelį metų buvo pateikiami skirtingoms Lietuvos valstybės institucijoms ir kad jos į juos reagavo skirtingais instituciniais būdais.

65. Prezidento kanceliarija 2017–2018 m. gavo Škirpos ir Noreikos klausimus ir aiškino kompetencijos bei perdavimo valstybės institucijoms ribas; dalis kreipimūsi buvo perduodama / siejama su LGGRTC. [S20]
66. Seimo kontrolierius 2018 m. ne tik gavo skundą, bet ir konkrečiai nustatė Škirpos išvados skaidrumo problemą bei pripažino skundą pagrįstu. [S20]
67. Užsienio reikalų ministerija 2018 m. reagavo į Škirpos klausimą ir 2026 m., po JAV Atstovų Rūmų nario Brado Shermano pakartotinių kreipimūsi, oficialiai pripažino teisiškai netikslią Brazaičio „visiško išteisinimo“ formuluotę, kuri LGGRTC buvo panaudota Škirpos vertinimo kontekste. [S18, S20, S21]
68. LGGRTC 2018 m. savo atsakymuose atskleidė nepaskelbtas Škirpai palankias prielaidas, gynė jas, kėlė alternatyvias šaltinių kilmės hipotezes ir 2018 m. liepos viešame atsakyme naudojo baudžiamosios teisės retoriką nepriklausomo Holokausto tyrimo atžvilgiu; 2024 m. Centras paskelbė naują 9R-598 pažymą. [S5, S20, S25]
69. Tarpinstitucinė viešųjų objektų komisija 2024 m. paprašė Centro būtent tokios pažymos Škirpos memorializacijos procesui ir vėliau galutinio sprendimo dėl lentos nepriėmė. [S5, S20]
70. Prokuratūra 2018–2019 m. tris kartus vertino mano BK 170² pareiškimus dėl valstybės istorijos institucijos teiginių ir tyrimų nepradėjo; 2021 m. Rakučio byloje viešai suformulavo tiesioginės tyčios ir istorinės diskusijos standartą; 2025 m. tą patį straipsnį panaudojo Fridman baudžiamajame persekiojime. [S4, S43, S44, S14–S17, S23]
71. Teisingumo ministerija 2026 m. rugsėjo 11 d., atsakydama į mano rugsėjo 7-8 d. UPR pasiūlymus, aiškiai nurodė: „BK 170² str. taikymo ypatumai, kriterijai, praktiniai iššūkiai bei vertinimai yra priskiriama Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros kompetencijai.“ Todėl šis pareiškimas teikiamas būtent institucijai, kurią Teisingumo ministerija nurodė kaip kompetentingą. Jo dalyko negalima atmesti vien kaip ne baudžiamosios teisės kompetencijai priklausančio istorinio ar akademinio ginčo, neįvertinus BK 170² sudėties pagal prokuratūrai priskirtą kompetenciją. [S37]

Ši grandinė gali pagrįsti platesnę institucinę išvadą apie valstybės toleruojamą ar saugomą istorinės atminties kryptį tik tiek, kiek ją patvirtina konkretūs dokumentai ir sprendimai. Baudžiamojoje byloje prašau ne konstatuoti „visos valstybės kaltę“, o patikrinti konkrečių A. Rukšėno ir A. Bubnio veiksmų sudėtį bei motyvuotai paaiškinti, kaip šis ilgas valstybės žinojimo fonas veikia tiesioginės tyčios ir vienodo BK 170² taikymo analizę.

XIII. BK 170² straipsnio 1 dalies elementų taikymo matrica

Elementas	Dabartinis įrodymų lygis	Ką rodo turimas įrašas	Ko prašoma ištirti
Viešumas	Stipriai pagrįsta	9R-598 yra oficiali LGGRTC pažyma, parengta tarpinstitucinei komisijai ir LGGRTC svetainėje paskelbta 2024 m. rugpjūčio 8 d. [S5, S41]	Publikavimo sprendimas, tikslinė auditorija ir platinimas, vidinis derinimas bei tvirtinimas.
Saugomi nusikaltimai	Stipriai pagrįsta	Pažyma nagrinėja Holokausto kontekstą, LAF antižydišką programą, žydų teisių atėmimą ir VII forto masines žudynes.	Tikslus teisinis ryšys tarp ginčijamų formuluočių ir BK 170 ² saugomų nusikaltimų.
Pitarimas / neigimas / šiurkštus menkinimas	Ginčytina, reikalauja teisinio vertinimo	Teorija grindžiama ne tuo, kad pažyma neigia žudynes, o tuo, kad pati žinodama kolektyvinio persekiojimo programą ją fragmentuoja, siaurina ir taiko asimetrišką šaltinių svorį. LAT 2K-173-1073/2025 pripažįsta, kad menkinimas gali būti vykdomas ir nutylėjimais, atsargiomis formuliotėmis ar hipotezėmis. [S34]	Ar visuma objektyviai pasiekia „šiurkštaus menkinimo“ slenkstį, o ne lieka leistina istoriografinė interpretacija; kokios konkrečios reikšmingos aplinkybės buvo nutylėtos ar pakeistas jų svoris.

Elementas	Dabartinis įrodymų lygis	Ką rodo turimas įrašas	Ko prašoma ištirti
Grasinantis / užgaulus / įžeidžiantis būdas arba viešosios tvarkos kriterijus	Silpnėjęs / atviras - būtinas savarankiškas įvertinimas	LAT 2K-173-1073/2025 aiškiai pakartojo, kad vien neigimo ar menkinimo nepakanka: būtinas grasinantis, užgaulus ar įžeidžiantis būdas arba viešosios tvarkos sąlyga. Vertinami ir socialinis / politinis kontekstas, galimi žalingi padariniai, aukų ir palikuonių teisės. [S34, S35]	Ar konkrečios 9R-598 formuluotės, dokumento oficiali paskirtis, aktyvus memorializacijos konfliktas, auditorija ir faktinis poveikis tenkina bent vieną papildomą įstatymo sąlygą. Jeigu ne - šis elementas neįrodytas ir sudėties nėra.
Tiesioginė tyčia	Neįrodyta; yra tyrimą patvirtinančių indikatorių	Rukšėnas pats cituoja nepalankius tekstus; jo ankstesnė metodologija rodo platesnį netiesioginio dalyvavimo, persekiojimo ir konfiskavimo supratimą; 2024 m. taikomi siauresni kriterijai. 2018 ir 2025 LAT praktika draudžia tyčią išvesti vien iš prielaidų. [S34, S35]	Vidiniai projektai, el. paštas, redakcijos, pastabos, šaltinių pasirinkimo užrašai, memorializacijos tikslas, reakcija į ankstesnę kritiką ir korekcijas.
Individualus A. Rukšėno vaidmuo	Pagrįsta, bet ne iki smulkmenų	Viešai nurodomas pažymos rengėju; jo vardas dokumente.	Kas parašė kiekvieną esminę dalį, ką jis žinojo, kokį rezultatą siekė pasiekti.
Individualus A. Bubnio vaidmuo	Pagrįsta oficialiu dokumentu; turinys neaiškus	Jo vardas ir generalinio direktoriaus pareigos dokumento pabaigoje.	Ar jis skaitė, redagavo, derino, tvirtino ir autorizavo publikaciją; kokią medžiagą gavo ir kokius sprendimus priėmė.

XIV. Konkretūs prašomi patikrinimo ir tyrimo veiksmai

72. Užregistruoti šį dokumentą kaip pareiškimą / pranešimą apie galimai padarytą nusikalstamą veiką ir pranešti man registracijos bei tyrimo / medžiagos numerį.
73. Prašau pasinaudoti BPK 168 straipsnio 1 dalyje numatyta duomenų patikslinimo galimybe ir, prieš priimančią sprendimą, iš LGGRTC pareikalauti minimalaus pagrindinių 9R-598 darbo dokumentų rinkinio: pavedimo ar užduoties parengti pažymą; naudotų šaltinių sąrašo;

išlikusių projekto redakcijų ir versijų istorijos; derinimo ir tvirtinimo įrašų; publikavimo sprendimo; su tarpinstitucine komisija apsiikeistos korespondencijos; su 1941 m. birželio 25 d. „Draugas“ žinute ir LAF tekstų proveniencija susijusių darbo užrašų; ir dokumentų, leidžiančių preliminariai nustatyti A. Rukšėno bei A. Bubnio vaidmenis. Pradėjus ikiteisminį tyrimą, prašau išreikalausiti likusią visą su 9R-598 parengimu, redagavimu, tvirtinimu ir publikavimu susijusią darbo bylą. [S3, S38]

74. Atskirai nustatyti A. Rukšėno ir A. Bubnio vaidmenis: kas parašė, redagavo, derino, tvirtino ir autorizavo kiekvieną esminę pažymos dalį bei galutinę išvadą.
75. Nustatyti, kas pasirinko 1941 m. birželio 25 d. „Draugas“ žinutę, kokį jos pirminį šaltinį ar perdavimo grandinę turėjo LGGRTC, ar egzistuoja Škirpai priskirtinas pirminis draudimo persekioji žydus dokumentas ir, jeigu ne, kodėl antrinė žinutė pažymoje paversta faktine tyrimo prielaida.
76. Nustatyti, kokį originalo-versijos / šaltinių proveniencijos patikrinimą rengėjai atliko dėl 1941 m. kovo 19 d. ir kovo 24 d. LAF tekstų, dėl kurių jau 2017–2018 m. buvo kilęs formalus ginčas. Pilname LCVA f. 648, ap. 2, b. 582 indekse LVIII įrašas aiškiai identifikuoja „Lietuvai išlaisvinti nurodymus“, LAF vadovybės 1941 m. kovo 24 d. dokumentą, lapai 188–199. Tame indekse nėra atskiros įrašo, kuris vien iš pavadinimo ir datos būtų aiškiai identifikuojamas kaip 1941 m. kovo 19 d. proklamacija; tai yra tik indekso lygmens neigiamas radinys ir neįrodo, kad toks dokumentas neegzistavo ar nėra įtrauktas kitu pavadinimu. Atskirai prašau nustatyti pažymoje naudojamo 1941 m. kovo 19 d. teksto tikslų archyvinį šaltinį, fondą, apyrašą, bylą, lapus, versiją ir provenienciją bei paaiškinti jo santykį su LCVA f. 648, ap. 2, b. 582 dokumentų rinkiniu. [S39]
77. Nustatyti, ar rengėjams buvo pateikta 2015 m. Škirpos pažyma, 2018 m. Seimo kontrolieriaus skaidrumo išvada, laiškai Nr. 55R-21, 14R-51 ir 14R-82 bei ankstesni pareiškėjo pranešimai; jeigu taip, kaip jie buvo įvertinti 2024 m. darbo byloje.
78. Nustatyti, ar rengėjai tikrino K. Škirpos 1973 m. knygos 18-ąjį dokumentų registro įrašą / spausdintus p. 165–167, kurių 2015 ir 2024 pažymos necituoja; jeigu tikrino – kaip buvo įvertinta; jeigu netikrino – kodėl, turint omenyje, kad ta pati knyga cituojama kitose pažymos vietose. Šio klausimo pateikimas savaime nereiškia teiginio, kad ši medžiaga buvo sąmoningai nuslėpta. [S27]
79. Nustatyti, ar A. Rukšėno 2014 m. Kretingos, 2016 m. Noreikos, 2017 m. turto ir ankstesni batalionų tyrimai buvo žinomi / svarstyti kaip metodologinis kontekstas rengiant 9R-598; jeigu ne, ar ir kodėl 2024 m. naudotas kitoks institucinio ir netiesioginio dalyvavimo slenkstis. [S9–S11, S40]
80. Nustatyti, ar 2024 m. rugpjūčio Lietuvos žydų bendruomenės pareiškimas bei 2024 m. rugsėjo vieša istorikų kritika sukėlė vidinę 9R-598 peržiūrą; gauti visus su tuo susijusius dokumentus.
81. Nustatyti, kokius veiksmus LGGRTC ir konkrečiai A. Bubnys bei A. Rukšėnas atliko po 2026 m. gegužės 12 d. URM pripažinimo dėl Brazaičio „visiško išteisinimo“ formuluotės, atsižvelgiant į tai, kad ta prielaida anksčiau buvo įvardyta kaip Škirpos vertinimo dalis.
82. Nustatyti, ar po 2026 m. gegužės 12 d. URM korekcijos ir po 2026 m. liepos 17–20 d. korekcijos reikalavimų LGGRTC vadovybė peržiūrėjo 2018 m. viešą puslapį Nr. 2969 bei kitus viešus tekstus, kuriuose liko Brazaičio JAV „reabilitacijos“ teiginys; gauti su sprendimu tekstą palikti, taisyti arba netaisyti susijusius dokumentus tiek, kiek jie egzistuoja. [S18, S19, S25, S31] Atskirai prašau gauti vidinį nurodymą, versijų istoriją ar kitą dokumentą, kuriuo 2026 m. rugpjūčio 26 d. buvo atliktas puslapio Nr. 3058 pakeitimas, ir dokumentus, jeigu tokių yra, paaiškinančius, kodėl tame pačiame puslapyje likusi paralelinė stipresnė DOJ „reabilitavimo“ formuluotė buvo arba nebuvo taisyta. [S31]
83. Pradėjus ikiteisminį tyrimą, nustatyta procesine tvarka ir jų procesinį statusą nustatant pagal BPK, atskirai apklausti A. Rukšėną ir A. Bubnį apie jų faktinį vaidmenį, žinojimą, šaltinių svėrimo taisykles, 2018 m. skaidrumo išvados žinojimą, 2024 m. pažymos tikslą ir galutinės išvados tvirtinimą. [S38]

84. Taikant BK 170² straipsnio 1 dalį, atskirai ir motyvuotai įvertinti kiekvieną objektyvųjį elementą bei tiesioginę tyčią pagal 2021 m. Rakučio nutarime viešai suformuluotą standartą, kartu taikant Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimus: baudžiamosios bylos Nr. 2K-173-1073/2025 išaiškinimą, kad neigimas ar menkinimas gali būti vykdomas nutylėjimais, atsargiomis formuluotėmis ar hipotezėmis ir kad vertinami turinys, tikslas, kontekstas, padariniai bei aukų ir jų palikuonių teisės, ir baudžiamosios bylos Nr. 2K-293-788/2018 apsaugos ribą, draudžiančią atsakomybę grįsti prielaidomis ar numanoma reikšme. [S4, S34, S35]
85. Kaip vienodo teisės taikymo kontekstą įvertinti 2018–2019 m. mano pareiškimų atsisakymus, 2021 m. Rakučio atsisakymą ir aktyvų 2025–2026 m. BK 170² taikymą Fridman byloje, nereiškiant, kad tų bylų faktai yra identiški.
86. Nedelsiant imtis teisėtų veiksmų, kad LGGRTC būtų informuotas apie būtinybę neištrinti, nekeisti ir nesunaikinti su 9R-598 susijusių elektroninių ir popierinių dokumentų, el. pašto, žinučių, redakcijų, debesijos istorijos, metaduomenų, šaltinių kopijų ir tvirtinimo įrašų; pradėjus ikiteisminį tyrimą, prireikus taikyti BPK numatytas įrodymų išsaugojimo ir gavimo priemonės. [S3, S38]
87. Jeigu būtų atsisakyta pradėti ikiteisminį tyrimą, priimti išsamų motyvuotą nutarimą, kuriame atskirai būtų atsakyta dėl: viešumo; saugomų nusikaltimų; pritarimo / neigimo / šiurkštaus menkinimo; grasinančio / užgaulaus / įžeidžiančio būdo arba viešosios tvarkos sąlygos; tiesioginės tyčios; A. Rukšėno vaidmens; A. Bubnio vaidmens; Rakučio standarto; LAT bylų Nr. 2K-173-1073/2025 ir Nr. 2K-293-788/2018 išaiškinimų; 2018–2019 m. atsisakymų; Fridman taikymo palyginamojo atvejo; ir priežasčių, dėl kurių darbo bylų išreikalavimas laikomas reikalingu arba nereikalingu. Nutarime taip pat prašau konkrečiai nurodyti, kuriuo BPK 168 straipsnio 1 dalyje numatyto atsisakymo pagrindu remiamasi, ir paaiškinti, kodėl šiame pareiškime nurodyti dokumentais pagrįsti duomenys laikomi „akivaizdžiai neteisingais“ arba kodėl yra BPK 3 straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, ypač jeigu prieš priimant sprendimą pagrindiniai LGGRTC 9R-598 darbo dokumentai nebuvo pareikalauti. [S3, S38]
88. Atsisakymo atveju išaiškinti BPK 168 straipsnyje nustatytą apskundimo tvarką, įskaitant septynių dienų terminą nuo nutarimo ar nutarties nuorašo gavimo dienos; jeigu sprendimą priima prokuroras, jo nutarimas skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui. [S3] Ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartis BPK nustatyta tvarka gali būti toliau skundžiama aukštesniajam teismui.

XV. Prašymo ribos ir nekaltumo prezumpcija

89. Nė viename šio pareiškimo punkte neprašau laikyti A. Rukšėno ar A. Bubnio kaltais prieš tyrimą. Mano pateikiami metodologiniai palyginimai yra įrodymai, pateisinantys klausimą ir dokumentų išreikalavimą; jie nėra galutinė išvada apie jų vidinę būseną.
90. Neprašau prokuratūros nustatyti, kad Kazys Škirpa asmeniškai vadovavo žudynėms Lietuvoje, ir neteigiu, kad jis asmeniškai parašė kiekvieną LAF antisemitinį tekstą. Ši byla yra apie 2024 m. valstybės pažymos parengimo ir publikavimo būdą, o ne apie mirusio istorinio asmens baudžiamąjį procesą.
91. Taip pat neteigiu, kad visos Lietuvos valstybės institucijos ar pareigūnai veikė bendru nusikalstamu tikslu. Institucijų chronologija pateikta dėl žinojimo, pranešimų, korekcijų, taikytų standartų ir institucinės reakcijos masto. Bet kokia platesnė išvada turi būti daroma tik iš dokumentų, o ne iš politinės ar moralinės prielaidos.
92. Tuo pat metu valstybės institucijos negali gauti automatinio baudžiamosios teisės imuniteto dėl to, kad ginčijamas tekstas buvo parengtas „vykdant tyrimų funkciją“, jei privati istorinė kalba pagal tą patį straipsnį gali sukelti intensyvų baudžiamąjį procesą. Tyrimo funkcija yra kontekstas, o ne atsakymas į tiesioginės tyčios klausimą. [S4, S17, S23]

XVI. Priedų ir pagrindinių įrodymų indeksas

Priedas	Dokumentas / paskirtis	Nuoroda / ID	Pateikimo forma / failas / apimtis
A	LGGRTC pažyma Nr. 9R-598 (9.6E), 2024-06-25 — pagrindinis ginčo dokumentas.	S5	Priedas_A_LGGRTC_9R-598_2024-06-25.pdf — 7 p. Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_A_LGGRTC_9R-598_2024-06-25.pdf
B	LGGRTC 2015 m. Škirpos pažyma — ankstesnė metodologinė versija.	S6	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
C	Seimo kontrolieriaus 2018-02-02 pažyma Nr. 4D-2017/1-1558/3D-317 — skaidrumo pažeidimo / pagrįsto skundo įrašas.	LAC-D00100	Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/4D-2017-1-1558-3D-317-2018-02-02.pdf
D	LGGRTC 2018-02-26 laiškas Nr. 55R-21 — nepaskelbtos palankios aplinkybės.	LAC-D00101	Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/Gonocide-Reply-2018-02-26-Holocaust-interpretation.pdf
E	LGGRTC 2018-07-11 laiškas Nr. 14R-51 — Brazaičio prielaida, JAV tekstas ir alternatyvi kilmės hipotezė.	LAC-D00105	Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/GC_reply_Skirpa_20180711-1.pdf
F	LGGRTC 2018-10-11 laiškas Nr. 14R-82 — tolesnis Škirpos/Brazaičio atsakymas.	LAC-D00109	Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/4.-2018-10-11-Lietuvos-gyventoju-genocido-ir-rezistencijos-tyrimo-centro-rastas-Nr.-14R-82.pdf
G	2018–2019 m. BK 170 ² pareiškimų ir prokurorų atsisakymų paketas: AP-21510 / M-2-02-00825-18; AP-28340 / M-2-02-01123-18; AP-31212 / M-2-02-01142-19.	S43–S44, S14–S17	Prokuratūra turi originalus pagal nurodytus registracijos / medžiagos numerius; viešos kopijos nurodytos šaltinių registre.
H	Prokuratūros 2021-02-22 viešas pranešimas dėl V. Rakučio — tiesioginės tyčios testas.	S4	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
I	IHRA 2019 m. ekspertų pareiškimas dėl LGGRTC ir J. Noreikos.	S8	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
J	Lietuvos žydų bendruomenės 2024-08-23 / 26 pareiškimas dėl 9R-598.	S7	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
K	URM 2026-05-12 atsakymas JAV Rep. Brad Shermanui ir priedai — Brazaičio teisinės formulės korekcija.	S18	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
L	2026-07-20 atviras laiškas / darbo bylą, korekcijos ir išsaugojimo reikalavimas dėl 9R-598.	S19	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
M	2026-08-19 IHRA adresatams perduota papildoma medžiaga dėl Škirpos nustatymo (istorinis dokumento pavadinimas išlaikomas pačiame priede).	S20	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
N	2026-08-19 IHRA adresatams perduota papildoma medžiaga dėl Brazaičio JAV „įsteisinimo / reabilitavimo“ priskyrimo.	S21	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
O	A. Rukšėno 2014, 2016 ir 2017 m. mokslinės publikacijos bei LAT 2011/2012 sprendimai, pateikiami per viešas nuorodas.	S9–S13	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.

Priedas	Dokumentas / paskirtis	Nuoroda / ID	Pateikimo forma / failas / apimtis
P	Fridman bylos Nr. 02-2-00512-24 ikiteisminio tyrimo medžiaga ir gynybos memorandumai; kaltinamasis aktas nurodomas kaip atskiras 2025-10-30 procesinis dokumentas.	S23–S24	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
Q	Teisingumo ministerijos 2026-09-11 atsakymas dėl rugsėjo 7-8 d. UPR pasiūlymų, nurodantis Generalinės prokuratūros kompetenciją dėl BK 170 ² taikymo kriterijų.	S37	Priedas_Q_TM_2026-09-11_UPR_atsakymas.pdf — 2 p. Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_Q_TM_2026-09-11_UPR_atsakymas.pdf
R	2026-05-28 IHRA adresatams perduotas dokumentas, istoriškai pavadintas formalia peticija, ir vėlesnė perdavimo grandinė; jo procedūrinis statusas ribojamas 2026-08-20 IHRA generalinės sekretorės atsakymu, kad išorinių peticijų pateikimo proceso nėra.	S22, S36	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
S	Arūno Bubnio 2006 m. studija apie TDA / 1(13)-ąją policijos batalioną ir žydų žudynes.	S28	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
T	Tarptautinės komisijos 2005 m. patvirtintos išvados ir Dieckmanno–Sužiedėlio tyrimas apie Lietuvos žydų persekiojimą ir masines žudynes.	S29–S30	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
U	LGGRTC puslapio 2026-08-26 dalinės Brazaičio formuluotės korekcijos įrašas ir tame pačiame puslapyje likusi DOJ „reabilitavimo“ formuluotė.	S31	Vieša nuoroda / šaltinio identifikatorius; atskira kopija prireikus pateikiama pagal šaltinių registrą.
V	IHRA generalinės sekretorės Michaela Kuchler 2026-08-20 el. laiškas: gavimo patvirtinimas ir paaiškinimas, kad IHRA neturi išorinių peticijų pateikimo proceso.	S36	Priedas_V_IHRA_Kuchler_2026-08-20.pdf — 1 p. Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_V_IHRA_Kuchler_2026-08-20.pdf
W	Tikslinių anglų kalbos ištraukų neoficialūs vertimai į lietuvių kalbą (IHRA 2019; URM 2026; Tarptautinė komisija 2005; Kuchler 2026).	S8, S18, S29, S36, S47	Priedas_W_Tiksliniu_anglu_kalbos_istraviku_vertimai_2026-09-11.pdf — 1 p. Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_W_Tiksliniu_anglu_kalbos_istraviku_vertimai_2026-09-11.pdf

Priedų kalba ir pateikimo forma. Baudžiamasis procesas Lietuvos Respublikoje vyksta valstybine kalba (BPK 8 straipsnis). Dalis šiame indekse nurodytų šaltinių yra anglų kalba. Kad proceso dalyviams būtų lengviau naudoti konkrečias šiose pareikšime remiamas ištraukas, Priedas W pateikia neoficialius tikslinius vertimus į lietuvių kalbą; ginčo dėl reikšmės atveju kontroliuoja originalas. Ne visi indekse nurodyti dokumentai fiziškai pridedami: kai dokumentas viešai ir stabiliai prieinamas arba jau yra prokuratūros dispozicijoje pagal konkretų bylos numerį, pateikiama tiksli nuoroda / identifikatorius. Fiziškai kartu pateikiamos Priedų A, Q, V ir W kopijos. Priedų A, Q, V ir W viešos kopijos taip pat nurodytos lentelėje, kad būtų galima patikrinti pateiktų failų tapatumą. Priedo A atveju oficialus LGGRTC PDF, nurodytas S5, yra šaltinio originalas; fiziškai pateikiama TOI vieša išsaugojimo kopija yra teksto išsaugojimo darinys, ir neteigiama, kad ji būtų atžvilgiu tapati oficialiam LGGRTC PDF. [S47]

XVII. Šaltinių registras

Šis registras skirtas tam, kad prokuratūra galėtų greitai patikrinti nurodytus teisės aktus, teismų praktiką, viešus dokumentus ir pridedamą pirminę korespondenciją. Kai viešos nuorodos nėra, kontroliuoja prie pareiškimo pridėta el. laiško ar dokumento kopija.

S1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 20 straipsnis (juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė; valstybės ir valstybės institucijų išimtis).

<https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualaedition/TAIS.111555/zaLfzBNenL/>

- S2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 170² straipsnis (aktuali redakcija). <https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualedition/TAIS.111555/VNuiCTEqQL/>
- S3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, 168 straipsnis (atsisakymas pradėti ikiteisminį tyrimą; duomenų patikslinimas; apskundimas). <https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualedition/TAIS.163482/JrmLbcVSan/>
- S4. Lietuvos Respublikos prokuratūra, 2021-02-22 pranešimas dėl Valdo Rakučio: tiesioginės tyčios ir istorinės diskusijos kriterijai. <https://www.prokuraturos.lt/lt/atsisakyta-pradeti-ikiteismini-tyrima-del-seimo-nario-v.-rakucio-straipsnyje-paskelbtu-teiginiu/7383>
- S5. LGGRTC, „Dėl Kazio Škirpos asmenybės (istorinė-archyvinė pažyma)“, 2024-06-25, Nr. 9R-598 (9.6E). https://www.genocid.lt/UserFiles/File/Titulinis/2024/20240808_skirpa_pazyma.pdf
- S6. LGGRTC, „Dėl Kazio Škirpos veiklos Antrojo pasaulinio karo metais“ (2015 m. pažyma). https://www.genocid.lt/UserFiles/File/Pazymos/201510_skirpa_pazyma01.pdf
- S7. Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės tarybos pareiškimas dėl LGGRTC pažymos Nr. 9R-598, 2024-08-23 / anglų k. 2024-08-26. <https://www.lzb.lt/en/2024/08/26/lithuanian-jewish-community-statement-on-genocide-centers-newest-report-on-kazys-skirpa/>
- S8. IHRA ekspertų pirmininkų ir buvusių pirmininkų 2019 m. pareiškimas dėl LGGRTC ir Jono Noreikos. <https://holocaustremembrance.com/statements/statement-center-study-genocide-resistance-lithuania>
- S9. Alfredas Rukšėnas, „Kretingos valsčiaus žydų bendruomenės žūtis 1941 m. vasarą ir rudenį“, Genocidas ir rezistencija 2(36) (2014), ypač p. 37–38, 47. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2014~1484852912784/J.04~2014~1484852912784.pdf>
- S10. Alfredas Rukšėnas, „Jono Noreikos-Generolo Vėtros biografijos kontroversijos“, Genocidas ir rezistencija 1(39) (2016), ypač p. 39, 50–59. <https://www.journals.vu.lt/gr/lt/article/view/35731>
- S11. Alfredas Rukšėnas, „Nacių okupacijos laikotarpio (1941–1944 m.) Lietuvoje Kauno apskrities valsčių žydų turto istorijos bruožai: nekilnojamojo turto konfiskavimas ir valdymas“, Genocidas ir rezistencija 2(42) (2017). <https://www.journals.vu.lt/gr/lt/article/view/35646>
- S12. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, civilinė byla Nr. 3K-3-347/2011, 2011-09-09, ypač IV dalies viešo Liteko teksto eil. 243–251; eil. 245–248 reikalauja kritiškai vertinti abejotinus šaltinius, o eil. 246 pabrėžia išsamaus įvairių šaltinių palyginimo būtinybę. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=76b5b2dd-1fce-4431-81e9-961672f922a6>
- S13. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, civilinė byla Nr. 3K-3-222/2012, 2012-05-16; viešo Liteko teksto eil. 78–100 apibrėžia dvi ginčytas publikacijos aplinkybes, eil. 180–181 pateikia galutinį jų vertinimą, o apie eil. 210 – galutinę dispoziciją ir 3 000 Lt neturtinės žalos atlyginimą. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4e8d546a-c795-4cc3-923d-c92d964ce43c>
- S14. A. Gochin 2018-09-26 pakartotinis BK 170² §1 pareiškimas (vieša archyvinė kopija). <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/04/request-to-start-criminal-action-Holocaust-denial-BK-170-2-GG-2018-09-26.pdf>
- S15. Prokuroro 2018-11-12 atsisakymas, AP-28340 / M-2-02-01123-18. https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/04/Prosecutor_refusal2.pdf
- S16. A. Gochin 2019-11-15 BK 170² §1 pareiškimas dėl Brazaičio „išteisinimo / reabilitavimo“ teiginių. <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/complaint-to-public-prosecutor-english.pdf>
- S17. Prokuroro 2019-12-02 atsisakymas, AP-31212 / M-2-02-01142-19. https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/04/2020-05-20_035122-Decision.pdf
- S18. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos 2026-05-12 atsakymas JAV Atstovų Rūmų nariui Bradui Shermanui (Ref. (19.2.3)3-2806) ir JAV dokumentų paketas. <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/06/Letter-to-Rep.-Sherman.pdf>

- S19.** Atviras laiškas dėl LGGRTC pažymos Nr. 9R-598, 2026-07-20, su šaltinių, darbo bylų, korekcijos ir išsaugojimo reikalavimais. <https://grantgochin.substack.com/p/the-skirpa-report-cannot-stand>
- S20.** 2026-08-19 IHRA adresatams perduota papildoma medžiaga dėl Škirpos nustatymo (istorinis failo pavadinimas: IHRA Supplemental Submission). https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/08/IHRA_Supplemental_Submission_Skirpa_Determination_2026-08-19.pdf
- S21.** 2026-08-19 IHRA adresatams perduota papildoma medžiaga dėl Juozapo Ambrazevičiaus-Brazaičio JAV „išteisinimo / reabilitavimo“ priskyrimo. https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/08/IHRA_Supplemental_Submission_Brazaitis_2026-08-19.pdf
- S22.** 2026-05-28 IHRA adresatams perduotas dokumentas, istoriškai pavadintas „Formal Petition“, dėl Lietuvos valstybės institucinės Holokausto atminties praktikos; 2026-08-20 IHRA generalinė sekretorė paaiškino, kad išorinių peticijų pateikimo proceso nėra. <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/IHRA-Petition-Gochin-5-28-26.pdf>
- S23.** Artur Fridman bylos Nr. 02-2-00512-24 ikiteisminio tyrimo medžiaga (apie 220 p.; tai nėra pats 2025-10-30 kaltinamasis aktas). <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/04/ikiteisminio-tyrimo-medziaga-02-2-00512-24.pdf>
- S24.** Fridman gynybos memorandumas, 2026-04-25. <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/Fridman-Defense-Memorandum-for-Counsel-of-Record.pdf>
- S25.** LGGRTC 2018 m. liepos viešas tekstas „Dėl informacijos pateikimo“, Centro puslapis Nr. 2969. 2026 m. rugpjūčio mėn. puslapis tebebuvo viešai prieinamas; tai fiksuojama kaip 2018 m. teksto išlikimas, ne kaip nauja 2026 m. publikacija. Tekste nepriklausoma Holokausto analizė siejama su galimais Konstitucijos ir Baudžiamojo kodekso pažeidimais ir kartojamas Brazaičio JAV reabilitavimo teiginys. <https://www.genocid.lt/centras/lt/2969/a/>
- S26.** LRT, 2024-09-15, vieša istorikų diskusija ir kritika dėl Škirpos pažymos šaltinių bei išvadų. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2357594/tikrasis-skirpos-veidas-didvyris-ar-antisemitizmui-pasidaves-kolaborantas>
- S27.** Kazys Škirpa, Sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti: dokumentinė apžvalga (Washington, 1973) - šaltinis, kurį cituoja 2015 ir 2024 LGGRTC pažymos; šiame pareiškime dokumentų registro 18-asis įrašas / p. 165–167 naudojamas tik kaip tyrimo klausimas, ne kaip galutinė išvada. <https://grantgochin.com/wp-content/uploads/2026/08/Sukilimas-Lietuvos-suverenumu-atstatyti-Kazys-Skirpa.pdf>
- S28.** Arūnas Bubnys, „Lietuvių policijos 1(13)-asis batalionas ir žydų žudynės 1941 m.“, Genocidas ir rezistencija 2(20) (2006), p. 31–52, DOI 10.61903/GR.2006.202. Viešame straipsnio dvikalbiame santraukos įrašė atkartojamos šiame pareiškime remiamos išvados apie 3-iąją kuopą kaip J. Hamanno būrio branduolį, ne mažiau kaip 36 000 aukų ir didžiosios bataliono dalies įtraukimą į Holokaustą. <https://www.journals.vu.lt/gr/lt/article/view/38790>
- S29.** Tarptautinės komisijos išvados dėl „The Persecution and Mass Murder of Lithuanian Jews during Summer and Fall of 1941: Sources and Analysis“, patvirtintos 2005-04-20 (anglų k. oficiali kopija). <https://www.komisija.lt/wp-content/uploads/2016/06/Approved-Conclusions-Persecution-and-Mass-Murder-of-Lithuanian-Jews.pdf>
- S30.** Christoph Dieckmann ir Saulius Sužiedėlis, „The Persecution and Mass Murder of Lithuanian Jews during Summer and Fall of 1941: Sources and Analysis“ – Komisijos vieša tyrimo kopija. https://www.komisija.lt/wp-content/uploads/2016/06/S.SuziedelisC.Dieckmann_Mass-Killings_United-version.pdf

- S31. LGGRTC viešas puslapis „Genocido tyrimo centras nepasiduos vulgariam spaudimui“, kuriame pažymėta „pataisyta 2026 08 26“ ir tame pačiame puslapyje išlikusi kita DOJ „reabilitavimo“ formuluotė. <https://www.genocid.lt/centras/lt/3058/a/>
- S32. LRT, 2021-05-25 interviu su Arūnu Bubniu apie Noreiką ir dokumentinio įrodymo ribas. <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1408141/prie-lggrtc-vairo-stojas-bubnys-apie-birzelio-sukilimo-sasajas-su-holokaustu-noreikos-asmenybe-ir-istorine-tiesa>
- S33. Grant Arthur Gochin, „Six A.M. on Rosh Hashanah“, 2026-08-30, viešai fiksuojantis Fridman bylos būklę po 2026-08-26 posėdžio. <https://blogs.timesofisrael.com/six-a-m-on-rosh-hashanah/>
- S34. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamoji byla Nr. 2K-173-1073/2025, 2025-12-09 - BK 170² aiškinimas, papildomas būdo / viešosios tvarkos elementas, istorinės kalbos kontekstas, nutylėjimų ir atsargių formuluočių reikšmė. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5be5da5c-15d4-4739-a2ff-fe5805fa4e9c>
- S35. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamoji byla Nr. 2K-293-788/2018 - saviraiškos laisvė, objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių įrodymas, prielaidų vengimas ir pakankamai konkretaus turinio reikalavimas. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6cce3fcc-46f9-493d-b0aa-fd10b2e575a9>
- S36. IHRA generalinės sekretorės Michaela Küchler 2026-08-20 el. laiškas pareiškėjui: gavimo patvirtinimas ir paaiškinimas „There is no process for external submission of petitions.“ Gmail message ID 1a01e4963fdc3bc1. Priedas V. Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_V_IHRA_Kuchler_2026-08-20.pdf
- S37. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2026-09-11 atsakymas pareiškėjui dėl 2026-09-07 ir 2026-09-08 UPR pasiūlymų; jame BK 170² taikymo ypatumai, kriterijai, praktiniai iššūkiai ir vertinimai priskiriami Generalinės prokuratūros kompetencijai. Gmail message ID 1a08f1c134636335. Priedas Q. Vieša kopija: https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_Q_TM_2026-09-11_UPR_atsakymas.pdf
- S38. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro rekomendacijos dėl ikiteisminio tyrimo pradžios ir registravimo; patikslinimo stadijoje leidžia BPK 168 straipsnio 1 dalyje nurodytus neprievarčius veiksmus, įskaitant dokumentų pareikalavimą iš valstybės įstaigų, ir draudžia procesines prievartos priemones. <https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualaeditio/TAIS.325977/augaEyeyiv/>
- S39. LCVA f. 648, ap. 2, b. 582 dokumentų rinkinio pilno indekso transkripcija, gauta iš Evaldo Balčiūno 2026-09-01 (LAC-D00329). Indekse yra 110 pagrindinių romėniškais skaitmenimis pažymėtų įrašų I-CX; LVIII yra „Lietuvai išlaisvinti nurodymai“, Lietuvių aktyvistų fronto vadovybė, 1941 m. kovo 24 d., lapai 188–199. Pilname indekse nėra atskiro įrašo, kuris vien iš pavadinimo ir datos būtų aiškiai identifikuojamas kaip 1941 m. kovo 19 d. proklamacija; šis indekso lygmens radinys neįrodo dokumento nebuvimo. Vieša visos bylos b. 582 skaitmeninė kopija: https://grantgochin.com/wp-content/uploads/2026/08/skirpapistangospriedai_lcva_f648_a2_b582-1000px.pdf
- S40. Alfredas Rukšėnas, „Kauno savisaugos batalionų karių dalyvavimo žydų ir kitų asmenų grupių žudynėse vokiečių okupacijos laikotarpiu (1941–1944 m.) motyvai“, Genocidas ir rezistencija 2(30) (2011), p. 40–61, DOI 10.61903/GR.2011.202. <https://www.journals.vu.lt/gr/lt/article/view/37742>
- S41. LGGRTC oficialus 2024-08-08 paskelbimo įrašas „DĖL KAZIO ŠKIRPOS ASMENYBĖS (istorinė-archyvinė pažyma)“, fiksuojantis viešą pažymos Nr. 9R-598 paskelbimą. https://www.genocid.lt/centras/lt/4517/a/print_version/
- S42. LGGRTC / Tarpinstitucinės komisijos 2024-09-19 viešas posėdžio rezultatų įrašas: dėl Kazio Škirpos atminimo lentos „SPRENDIMAS NEPRIIMTAS“; tame pačiame puslapyje pažyma nurodyta kaip „aut. dr. Alfredas Rukšėnas“. https://www.genocid.lt/centras/lt/4443/a/print_version/

S43. Pirmasis pareiškėjo BK 170² straipsnio 1 dalies pareiškimas Vilniaus prokuratūrai, 2018-07-24, nurodant LGGRTC ir generalinę direktorę Teresę Birutę Burauskaite; prokuratūros registras AP-21510 / medžiaga Nr. M-2-02-00825-18.

<https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/05/burauskaite-public-prosecutor.pdf>

S44. Vilniaus prokuratūros 2018-08-17 nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą, AP-21510 / medžiaga Nr. M-2-02-00825-18. <https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/04/17-August-2018.pdf>

S45. Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymas Nr. XIV-1679, ypač 4 straipsnis, ir Lietuvos Respublikos Seimo 2023-06-01 nutarimas Nr. XIV-2030 dėl tarpinstitucinės komisijos sudarymo.

https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualedition/b80056227d3211edbdcebd68a7a0df7e/kZvAiiyZkg/format/ISO_PDF/ ; <https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualedition/7eeb4530044011eebc0bd16e3a4d3b97/PELbvTcfGp/>

S46. Europos Žmogaus Teisių Teismas, Didžioji kolegija, Perinçek prieš Šveicariją, peticijos Nr. 27510/08, 2015-10-15. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158235>

S47. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas, 8 straipsnis: baudžiamasis procesas Lietuvos Respublikoje vyksta valstybine kalba; proceso dalyviams, nemokantiems lietuvių kalbos, užtikrinama teisė naudotis vertėjo paslaugomis įstatymo nustatyta tvarka.

https://e-seimas.lrs.lt/rs/actualedition/TAIS.163482/iiGbdCgWtW/format/ISO_PDF/

S48. Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti, oficialus puslapis „Apie komisiją“: Komisija įkurta Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus 1998-09-07 dekretu; Komisijos patvirtintos išvados šiame pareiškime naudojamos kaip oficialios valstybės institucinės istorinės ekspertizės šaltinis, o ne kaip LGGRTC teisiškai privalomas aktas. <https://www.komisija.lt/apie-komisija/>

XVIII. Pateikimas ir parašas

2026 m. rugpjūčio 31 d. Generalinė prokuratūra mane raštu informavo, kad paprastas nepasirašytas el. laiškas nebus registruojamas, jeigu jis nepasirašytas kvalifikuotu elektroniniu parašu arba nesuformuotas elektroninėmis priemonėmis, užtikrinančiomis teksto vientisumą ir nepakeičiamumą. Todėl galutinė šio pareiškimo PDF versija bus pasirašyta kvalifikuotu elektroniniu parašu naudojant Evrotrust programėlę mano telefone ir tik tada pateikta prokuratūrai. Galutinė PDF versija bus pasirašyta Evrotrust kvalifikuotu elektroniniu parašu (PAdES PDF parašo formatu), prieš pateikimą patikrinta eIDAS suderinamame kvalifikuoto elektroninio parašo tikrintuve. Priedai A, Q, V ir W pateikiami tame pačiame kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašomame PDF faile po pareiškimo teksto, kad parašas apimtų ir juos. Atskiri priedų failai ir ZIP archyvas neteikiami, nebent Generalinė prokuratūra to paprašytų.

Prašau visą procesinę korespondenciją ir nutarimus pateikti elektroniniu būdu pagal elektroniniame pateikime nurodytus kontaktinius duomenis. Taip pat prašau atsakomuoju el. paštu patvirtinti pareiškimo registraciją ir nurodyti registracijos / medžiagos numerį.

Grant Arthur Gochin
Lietuvos Respublikos pilietis
2026 m. rugsėjo 11 d.

Kvalifikuotas elektroninis parašas

PRIEDAS A - PATEIKIMO / ŠALTINIO KONTROLĖS LAPAS

Priedama kopija: Priedas_A_LGGRTC_9R-598_2024-06-25.pdf (7 p.).

Statusas: vieša TOI išsaugojimo kopija / teksto išsaugojimo darinys. Ji nepateikiama kaip originalaus LGGRTC PDF baitų tapatumo įrodymas.

Oficialus šaltinio originalas (S5):

https://www.genocid.lt/UserFiles/File/Titulinis/2024/20240808_skirpa_pazyma.pdf

Vieša išsaugojimo kopija:

https://static-cdn.toi-media.com/blogs/uploads/2026/09/Priedas_A_LGGRTC_9R-598_2024-06-25.pdf

Ginčo dėl formuluotės, atvaizdavimo ar dokumento techninės tapatybės atveju kontroliuoja oficialus LGGRTC PDF, nurodytas S5.

LIETUVOS GYVENTOJŲ GENOCIDO IR REZISTENCIJOS TYRIMO CENTRAS

Valstybės biudžetinė įstaiga, Didžioji g. 17/1, LT-01128 Vilnius tel. (8 5) 231 4139, faks. (8 5) 279 1033, el. p. centras@genocid.lt
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 191428780

DĖL KAZIO ŠKIRPOS ASMENYBĖS (istorinė- archyvinė pažyma)

2024- 06-25 Nr. 9R- 598 (9.6E)
Vilnius

Viešųjų objektų atitikties totalitarinių, autoritarinių režimų ir jų ideologijų propagavimo juose draudimui vertinimo tarpinstitucinė komisija 2024 m. vasario 28 d. svarstė Vilniaus miesto savivaldybės tarybos Istorinės atminties komisijos prašymą įvertinti naujai kuriamo viešojo objekto - Kazio Škirpos atminimo lentos ant pastato Gedimino pr. 40, Vilniuje, atitiktį Įstatymo 3 straipsnio nuostatoms. Planuojamos įamžinti asmenybės - Kazio Škirpos atminimo lentos tekstas: „ŠIAME PASTATE 1918 METAIS DIRBO LIETUVOS KARIUOMENĖS PIRMASIS SAVANORIS, STEIGIAMOJO SEIMO NARYS, DIPLOMATAS, 1941 METŲ BIRŽELIO SUKILIMO ORGANIZATORIUS PULKININKAS KAZYS ŠKIRPA“. Svarstymo metu priimtas sprendimas kreiptis į Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrą, kad įstaiga parengtų istorinę archyvinę pažymą apie Kazio Škirpos asmenybę ir veiklą.

Atsižvelgdami į tai informuojame, kad Kazys Škirpa kaip istorinė asmenybė visuomenėje nepasižymi vienareikšmiškais vertinimais. Vieni mano, kad jis buvo laisvės kovų dalyvis, patriotas, kurio veikla buvo nepriekaištinga. Kiti mano, kad jis buvo laisvės kovų dalyvis, tačiau jo veikla turėjo ir tamsiąją pusę, t. y. būta antisemitizmo, bendradarbiavimo su nacių Vokietija. Taip pat yra tokių, kurie K. Škirpą vertina tik neigiamai. Kazys Škirpa gimė 1895 m. vasario 18 d. Biržų apskrities Saločių valsčiaus Namajūnų kaime. 1915 m. baigė realinę mokyklą, po to studijavo Komercijos institute Petrograde. 1916 m. buvo mobilizuotas į Rusijos imperijos kariuomenę, baigė Peterhofo praporščikų mokyklą, tarnavo 37-ajame Sibiro šaulių atsargos pulke Omske jaunesniuju karininku. Tais pačiais metais, grįžęs į Petrogradą, ėmėsi sudarinėti lietuvių karinius dalinius Rusijos imperijoje, buvo Lietuvių karių sąjungos įgaliotinis prie Ukrainos vyriausybės Kijeve. 1918 m. bolševikams sunaikinus šią sąjungą, K. Škirpa veikė slaptame Vyriausiajame lietuvių karių komitete, priklausė Lietuvių tautos tarybai sovietinėje Rusijoje. 1918 m. vasario mėn. jis lankėsi Vilniuje, skatino neatidėliojant organizuoti Lietuvos

kariuomenę. 1918 m. balandžio 25 d. K. Škirpa įteikė Lietuvos Tarybos prezidiumui memorandumą „Lietuvos kariuomenės klausimu“. Po to, kai 1918 m. lapkričio 23 d. įsakymu Nr. 1 buvo įsteigta Lietuvos kariuomenė, K. Škirpa įsijungė į Lietuvos kariuomenės atkūrimo darbą. Iš Vilniaus savanorių organizavo komendantūros batalioną, dalyvavo 1919 m. sausio 1 d. iškeliant trispalvę Gedimino pilies bokšte. Nuo 1919 m. sausio ėjo Vilniaus miesto, vėliau Kauno miesto ir apskrities komendanto pareigas. Tuo pat metu, t. y. 1918–1920 m. dalyvavo kovose už Lietuvos nepriklausomybę su visais agresoriais: bolševikais, lenkais, bermontininkais. Mokėsi Ciūricho Aukštosios technikos instituto karo mokslų fakultete, lankė Aukštuosius karininkų kursus Kaune, 1925 m. baigė Belgijos karo akademiją Briuselyje. 1926 m. grįžęs iš Belgijos buvo paskirtas Vyriausiojo kariuomenės štabo II (Informacijų) skyriaus viršininku, nuo 1926 m. birželio 22 d. iki gruodžio 24 d. ėjo Vyriausiojo kariuomenės štabo viršininko pareigas. 1928 m. vasario 16 d. jam suteiktas generalinio štabo pulkininko laipsnis. Nepritarė 1926 m. gruodžio 17 d. perversmui ir buvo atleistas iš generalinio štabo. 1937 m. liepos gen. št. plk. K. Škirpa savo paties prašymu Lietuvos Respublikos Prezidento aktu buvo paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. 1919 m. spalio 25 d. K. Škirpa už narsumą buvo apdovanotas Vyčio Kryžiaus 5-ojo laipsnio ordinu, 1930 m. vasario 7 d. jam įteiktas Savanorio medalis, 1935 m. rugsėjo 8 d. Lietuvos Respublikos Prezidentas už nuopelnus Lietuvai apdovanojo Vytauto Didžiojo 3-ojo laipsnio ordinu. Greta veiklos karo tarnyboje jis reiškėsi ir kaip politinis veikėjas. Nuo 1920–1921 buvo Steigiamojo Seimo narys. Priklausė Lietuvos socialistų liaudininkų demokratų partijos (LSLDP) frakcijai, įėjusiai į LSLDP ir Lietuvos valstiečių sąjungos bloką. 1927 m. gruodžio 14 d. buvo perkeltas Užsienio reikalų ministerijos (URM) žinion, dirbo Lietuvos pasiuntinybės Berlyne konsulinio skyriaus vedėju. 1928 m. kovo 13 d. K. Škirpa paskirtas karo atašė Vokietijoje. Nuo 1937 m. K. Škirpa paskirtas nuolatiniu Lietuvos atstovu prie Tautų Sąjungos Ženevoje. Jam suteiktas pasiuntinio ir įgaliotojo ministro rangas. 1938 m. paskirtas pirmuoju Lietuvos pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Lenkijoje. 1938 m. pabaigoje perkeltas į Berlyną ir paskirtas Lietuvos pasiuntiniu ir įgaliotuoju ministru Vokietijoje (*Juozas Jankauskas, 1941 m. Birželio sukilimas Lietuvoje, Vilnius, 2010, p. 17–19*).

Sovietų Sąjungai 1940 m. vasarą okupavus ir aneksavus Lietuvą, K. Škirpa nuo pirmųjų dienų tapo aktyviu rezistentu, suinteresuotu nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimu. 1940 m. birželio 25 d., reaguodamas į iš URM gautą šifro telegramą, jis iš Berlyno atvyko į Kauną. Čia susitikęs su Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos pirmininku lt. Petru Gužu, pulkininkais Jurgiu Bobeliu, Pranu Saladžiumi, Juozu Šarausku, gen. Antanu Gustaičiu, vienu pirmųjų Lietuvos rezistentų Jonu Jablonskiu, kitais patriotais aptarė galimą pasipriešinimą sovietams ir jo būdus. Po to URM jis susitiko su ministru Vincu Krėve Mickevičiumi, kuriam birželio 27 d. įteikė ataskaitą apie vokiečių požiūrį į Baltijos šalis. Birželio 28 d. K. Škirpa, jausdamas pavojų iš sovietinės Lietuvos saugumo, suskubo grįžti atgal į Berlyną. Birželio 30 d. jis jau buvo Berlyne. Po to, kai 1940 m. liepos 14–15 d. įvyko rinkimai į Liaudies Seimą, jis reiškė protestus dėl Seimo priimtų nutarimų. Liepos 22 d. proteste, kuris buvo adresuotas Reicho

užsienio reikalų ministrui Joachimui von Ribbentropui, pareiškė, kad Liaudies Seimą laiko nekompetentingu reikšti tautos valią, kad nutarimai dėl sovietų santvarkos įvedimo ir Lietuvos įjungimo į Sovietų Sąjungą yra neteisėti. 1940 m. rugpjūčio mėn. pirmoje pusėje K. Škirpa, kaip Lietuvos įgaliotasis ministras Vokietijoje, priešinosi pasiuntinybės, jos turto perdavimui Sovietų Sąjungos ambasadai Berlyne. 1940 m. rugpjūčio 14 d. prof. V. Krėvė-Mickevičius pasirašė vyriausybės dekretą, kuriuo K. Škirpai ir kitiems septyniems diplomatams atimta Lietuvos pilietybė, uždrausta grįžti į Lietuvą ir konfiskuotas visas jų turtas.

1940 m. rugsėjo mėnesį, kai antisovietinis sąjūdis Lietuvoje vis labiau plėtėsi, kilo būtinybė pasipriešinimo pagrindį sutvarkyti taip, kad jis funkcionuotų organizuotai, planingai, vieningai. Reikėjo pasipriešinimo centrų, kurie šias užduotis įgyvendintų. Vieningas pasipriešinimo pasipriešinimo pagrindžio pradžia – 1940 m. spalio 9 d., kai Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, ateitininkų korporacijos „Grandis“ įkūrėjas dr. Adolfas Damušis, ateitininkas ekonomistas Leonas Prapuolenis, Ateitininkų federacijos generalinis sekretorius Jonas Senauskas, kiti asmenys įsteigė Kauno sektoriaus lietuvių aktyvistų štabą. Vilniuje toks centras pradėtas steigti maždaug 1940 m. spalio 10 d. Vienas šio centro organizatorių ir vadovų buvo Generalinio štabo majoras Vytautas Bulvičius. Pasipriešinimo centrų įsteigimas Kaune ir Vilniuje 1940 m. spalio 9 ir 10 d. gali būti vertintini kaip vieningai funkcionuojančio antisovietinio pagrindžio steigimo, formavimo pradžia. Trečiasis pasipriešinimo centras – Lietuvių aktyvistų frontas – įsteigtas 1940 m. lapkričio 17 d. Berlyne Lietuvos pasiuntinio Kazio Škirpos iniciatyva jo bute. Čia buvo susirinko 28 asmenys. Per posėdį, kuriam pirmininkavo E. Galvanauskas, buvo pasirašytas steigiamasis aktas. Vadovauti LAF'ui vienbalsiai pavesta K. Škirpai. Buvo sudaryta 20 komisijų, t. y. finansų, užsienio, krašto apsaugos ir kitos. Berlyno LAF'o ryšininkai užmezgė ryšius su Vakarų bei Vidurio Lietuvos pagrindinėmis organizacijomis, grupėmis, atskirais asmenimis. Maždaug 1940 m. gruodžio pabaigoje dar 1940 m. spalio pabaigoje Kaune ir Vilniuje įsteigti pasipriešinimo centrai, reprezentavę vieningą pasipriešinimo pagrindį, priima Lietuvių aktyvistų fronto pavadinimą. LAF'o organizacijos tiek Lietuvoje, tiek Berlyne tikėjosi nepriklausomybę atkurti sukilimo metu, kuris turėjo kilti Vokietijos ir SSRS karo pradžioje. Buvo ruošiamasi sukilimui: gaminama ir platinama antisovietinė literatūra, verbuojami į pagrindžio organizacijas nauji nariai, siekiama įsigyti ginklų, kurie būtini planuojant suformuoti ginkluotąsias pajėgas, sukilimo metu turėsiančias dalyvauti kariniuose veiksmuose išstumiant raudonarmiečius, sovietų valdžios aktyvą, saugant gyvybiškai svarbius objektus. Pagal K. Škirpos parengtą Lietuvos atstatymo planą kovotojų branduolius turėjo sudaryti 1941 m. kovo 30 d. įkurta Tautos darbo apsauga (TDA), kaip LAF'o sudėtinė dalis. TDA padaliniai turėjo būti sudaromi Lietuvoje – mokyklose, įstaigose, jaunimo organizacijose, ūkininkų bendrijose, Raudonosios armijos lietuvių korpuse ir kitur. TDA nariais galėjo tapti asmenys, sąmoningai pasiryžę aukotis dėl valstybės atkūrimo, buvę antisovietinių nuotaikų, drausta priimti kriminaliniais nusikaltimais kaltintus

asmenis. TDA būriai turėjo atsirasti prieš pat SSRS ir Vokietijos karą, kad sovietų saugumo organai nespėtų jų demaskuoti. TDA nariams buvo nurodyta sukilimo metu ant kairiosios rankos nešioti baltą juostą su užrašu TDA, kad vokiečiai juos galėtų atskirti nuo vietos civilių gyventojų, nuo komunistų. (K. Škirpa, *Sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti, Vašingtonas, 1973, p. 149–150, 184, 189–191, 299, 301*; V. Brandišauskas, *Siektai atkurti Lietuvos valstybingumą (1940 06–1941 09), Vilnius, 1996, p. 40*; P. Narutis, *Tautos sukilimas 1941, Oak Lawn, USA, 1994, d. 1, p. 149*; Juozas Jankauskas, *1941 m. Birželio sukilimas Lietuvoje, Vilnius, 2010, p. 22–26*; A. Bubnys, S. Jегелеvičius, S. Knezys, A. Rukšėnas, *Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22–28 d., Vilnius, 2011, p. 92, 107–108, 161–162*).

Dalis žmonių K. Škirpą vertina kritiškai dėl to, kad jo vadovaujamo Berlyno LAF'o organizacijos veikloje būta antisemitizmo apraiškų. Organizacijos sudėtyje buvo propagandos komisija, kurios svarbiausias uždavinys buvo rengti atsisaukimus ir platinti juos Lietuvos teritorijoje. Komisijai vadovavo buvęs trečiafrontininkas, tautininkų sąjungos radikaliojo sparno atstovas Bronys Raila. Jis parašė brošiūrą „Už ką kovoja aktyvistai“, kurioje rašoma, kad „nauja nepriklausoma Lietuvos valstybė tegali būti ir turės būti tik tautinė“, kad LAF'o, atstatydamas naują Lietuvą, „yra pasiryžęs visiškai atskirti žydus nuo Lietuvos valstybinio bei tautinio kūno ir laipsniškai įvykdyti žydų pašalinimą iš lietuviškos žemės aplamai“. Lietuvių informacijų biuras Berlyne 1941 m. kovo 19 d. išleido pranešimą, skirtą pavergtos Lietuvos tautiečiams. Jo 6-ajame punkte rašoma: „Jau dabar „painformuokite“ žydus, kad jų likimas aiškus, todėl kas gali, tegu jau šiandien nešdinasi iš Lietuvos, kad nebūtų bereikalingų aukų. Lemiamu momentu jų turtą perimkite į savo rankas, kad niekas veltui nežūtų“. 1941 m. kovo 24 d. „Lietuvai išlaisvinti nurodymuose“ sakoma, kad, išveinant Raudonąją armiją, labai svarbu nusikratyti žydų, kad reikia sudaryti krašte tokią tvankią atmosferą, kad nė vienas žydas nedrįstų net minties prileisti, kad naujoje Lietuvoje jis galės turėti bent minimalių teisių ir bendrai pragyvenimo galimybių, kad reikia priversti žydus bėgti kartu su rusais. „Juo jų daugiau šia proga iš Lietuvos pasišalins, juo bus lengviau vėliau lengviau baigti nuo žydų nusikratyti. Savo laiku Vytauto Didžiojo suteiktas Lietuvoje žydams atšaukiamas visiems amžiams už jų nuolatinei pasikartojantį lietuvių tautos išdavimą jos engėjams“. 1941 m. pavasario atsisaukime „Amžiams išvaduokime Lietuvą nuo žydijos jungo“ teigiama: „*Mes visi įsitikinę, kad šio priešo pats didžiausias talkininkas buvo žydas. Žydas nepriklauso jokiai tautinei bendruomenei. Jis neturi tėvynės ir valstybės. Jis visur ir visuomet yra tik žydas. Rusijos žydas buvo ir liko pats aktingiausias komunizmo variklis. Drauge su okupacine kariuomene prigūžėjo į Lietuvą eibės žydų, kaip komisarų, čekistų, politrukų ir t. t. Taip pat ir Lietuvos žydas buvo ir ligi paskutinio akimirksnio paliko pats atkakliausias rusiškojo bolševizmo tarnas, pats šuniškiausias svetimųjų okupantų valios vykdytojas, pats šlykščiausias smaugėjas ir parazitas, kokį tik bet kada yra jutusi ant savo sprando lietuvių tauta*“. Istorinė literatūroje teigiama, remiantis istorinių šaltiniais, teigiama, pateikiamos žinios apie tai, kad LAF'o organizacijos centro proklamacijos pasiekdavo Lietuvą ir jos gyventojus. Lietuvių istorikai neigia žydų tyrinėtojų teiginius, kad LAF'as ragino lietuvius žudyti žydus karo išvakarėse.

Berlyno LAF'o organizacijos dokumentų tekstuose sutinkami antisemitiniais teiginiais leidžia manyti, kad „žydų problemą“ buvo siūlomą spręsti ne genocido, o išvymo iš Lietuvos būdu. Istoriko L. Truskos nuomone LAF'o atsišaukimai buvo viena iš priežasčių, kodėl 1941 m. vasarą dalis lietuvių prisidėjo prie nacių nusikaltamų įsakymų vykdymo. Reikia pastebėti, kad karo išvakarėse Berlyno LAF'o nariai neturėjo jokios informacijos apie tai, kad naciai planuoja visiškai išžudyti žydus (*L. Truska, V. Vareikis, Holokausto prielaidos: antisemitizmas Lietuvoje, Vilnius, 2004, p. 86–92, 255, 264–265, 267; Lietuva 1940–1990. Okupuotos Lietuvos istorija, Vilnius, 2007, p. 157; LYA, f. K-I, ap. 58, b. P--2255, l. 129*). Nors Berlyno LAF'o organizacijos dokumentuose stebimi antisemitiniai turiniai, tačiau yra ir tokio pobūdžio kontraversinių žinių. JAV lietuvių laikraščio „Draugas“ 1941 m. birželio 25 d. numeryje yra straipsnis: „Škirpa paskirtas vadu“. Jame rašoma: „Kauno radijo pranešė, jog Lietuvos sukilėliai Kauno gatvėse kovoja su rusais, bet apie vokiečių kariuomenės dalyvavimą nieko nesakoma. Jau vakar mes pranešėme, jog Lietuva paskelbta laisva ir nepriklausoma ir sudaryta nauja vyriausybė, kurios priekyje yra pulk. Kazys Škirpa, šiuo laiku esąs Berlyne. Jos vietoje Lietuvoje laikinai premjero pareigas eina Prapuolenis, vienas katalikų vadų. Krašto apsaugos ministru paskirtas gen. Stasys Raštikis, o sukilusios kariuomenės vadu gen. Pundzevičius. Nepriklausomybė paskelbta per radijo lietuvių ir vokiečių kalbomis. Ankstesni pranešimai iš Helsinkio, Suomijos, sako, jog Marijampolės ir kituose miestuose Lietuvoje įvykusios riaušės, kurių metu žuvęs skaičių sovietų pareigūnų ir žydų. Paskutiniai pranešimai iš Berlyno sako, jog pulk. Škirpa uždraudęs žydų persekiojimus Lietuvoje“. Tokiu būdu iki šiol liekas neišspręstas klausimas: Kodėl K. Škirpa uždraudė žydų persekiojimus Lietuvoje, nors jo vadovaujamos Berlyno LAF'o organizacijos veikloje stebimos antisemitizmo apraiškos?

Atskiri asmenys yra išsakę nuomonę, kad K. Škirpa yra nacių kolaborantas. Istorikas Vytautas Tininis teigia, kad kolaborantas – okupantų talkininkas, tėvynės išdavikas, okupuotos valstybės centrinės ir vietinės valdžios (administracijos) pareigūnas, valdininkas ar tarnautojas, vykdamas okupacinės valdžios nurodymus (politiką) ir prievarta verčiantis savo piliečius (tėvynainius) paklusti okupantų valiai. Kolaborantais laikomi žmonės, dažniausiai dėl politinių ir ideologinių įsitikinimų išdavę Tėvynę, jos nepriklausomybę ir ėmę savanoriškai bendradarbiauti su okupantais (*Vytautas Tininis, „Kolaboravimo“ sąvoka Lietuvos istorijos kontekste <http://www.genocid.lt/Leidyba/9/vytautas.htm>*). K. Škirpos veikla neatitinka šio apibrėžimo. Jis neišdavė nepriklausomos Lietuvos valstybės, o ieškojo būdų nepriklausomybei atkurti, Sovietų Sąjungos 1940 m. vasarą įvykdytos okupacijos ir aneksijos padariniams pašalinti. Antra vertus, jis nėra buvęs nacių okupuotos Lietuvos vietinės valdžios įstaigų pareigūnu. Tad jis nebuvo kolaborantas.

Anksčiau kritiškai nusistatę asmenys yra pareiškę nuomonę, kad K. Škirpa įsteigė Kauno Tautinio darbo apsaugos batalioną, kad jis atsakingas už tai, kad šis batalionas 1941 m. liepos 6, 9, 19 d. dalyvavo žydų sušaudymo operacijose Kauno VII forte. Toks vertinimas laikytinas abejotinu dėl šių aplinkybių. 1941 m. birželio 22 d. prasidėjus karui tarp nacistinės Vokietijos ir bolševikinės Sovietų Sąjungos,

Lietuvos pasipriešinimo judėjimo dalyviai nuo pagrindinės veiklos perėjo prie atviro pasipriešinimo sovietų režimui – kilo 1941 m. Birželio sukilimas. Kaune birželio 23 d. 9 val. 28 min. L. Prapuolenis LAF'o Vyriausiojo štabo vardu paskelbė, kad vėl naujai atgimstančios Lietuvos laikinoji vyriausybė (toliau LLV) skelbia atstatanti Laisvą ir nepriklausomą Lietuvos valstybę. Buvo paskelbtas ir Lietuvos laikinosios vyriausybės narių sąrašas, ministru pirmininku buvo paskirtas Kazys Škirpa. Tačiau K. Škirpa neturėjo galimybių eiti šias pareigas, nes Berlyno policija jam skyrė namų areštą, jis turėjo kasdien registruotis policijoje. Nors areštas po trijų savaičių ir buvo panaikintas, tačiau vykti į Lietuvą K. Škirpai nebuvo leista. Dėl to ministro pirmininko pareigos laikinai buvo perduotos Juozui Ambrazevičiui. Birželio 24 d. Berlyne K. Škirpa išsiuntė URM valstybės sekretoriui E. von Weizsäckeriui raštą, informuojantį apie Lietuvoje įvykusį sukilimą, kad paskelbta atstatyta Lietuvos nepriklausoma valstybė ir sudaryta tautinė krašto vyriausybė, faktiškai perėmusi krašto valdymą. 1941 m. liepos 23 d. K. Škirpa išplatino aštuonių valstybių – Vokietijos sąjungininkių – atstovams Berlyne memorandumą, susijusį su Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atkūrimu (*Arūnas Bubnys, Vokiečių okupuota Lietuva (1941–1944), Vilnius, 1998, p. 34–35; V. Brandišauskas, Siekiai atkurti Lietuvos valstybingumą (1940 06–1941 09), Vilnius, 1996, p. 92–93; K. Škirpa, Sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti, Vašingtonas, 1973, p. 459–463*).

LLV sudėtyje buvo krašto apsaugos ministro postas, kuris atiteko iš Berlyno atvykusiam gen. Stasiui Raštikiui. Vienas iš LLV uždavinių buvo atkurti tokią Lietuvos kariuomenės organizaciją, kokia ji buvo iki 1940 m. vasaros. Šiam uždaviniui įgyvendinti pirmiausia buvo atkuriamos iki karo funkcionavusios komendantūros. Kitas LLV žingsnis buvo ginkluotųjų pajėgų atkūrimas. Tačiau vokiečių okupacinė valdžia leido suformuoti tik savisaugos dalinius (policijos batalionus). Šiuo leidimu pasinaudota tikint, kad savisaugos batalionams pavyks ateityje tapti suverenios Lietuvos ginkluotųjų pajėgų dalimi. Taip pat LLV priėmė nutarimą organizuoti kariniais pagrindais Apsaugos batalioną. Kauno karo komendantas plk. Jurgis Bobelis 1941 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 9 paskelbė, kad sukilėlių daliniai perorganizuojami į reguliarių junginių, kad jų leidimai laikyti ginklus yra negaliojantys. Netrukus pasirodė ir komendanto J. Bobelio pranešimas, kad prie Kauno karo komendantūros formuojamas Tautinio darbo apsaugos (toliau – TDA) batalionas. Visi batalione norintys tarnauti lietuviai buvo kviečiami registruotis Kauno karo komendantūroje. Batalionui įvardinti buvo panaudotas K. Škirpos 1941 m. kovo 30 d. įsteigtos organizacijos – Tautos darbo apsaugos – pavadinimas. Tačiau pats Škirpa dėl draudimo atvykti į Lietuvą nebuvo šio bataliono steigėjas ir vadas. Kauno TDA bataliono vadu buvo paskirtas buvęs nepriklausomos Lietuvos karininkas, buvęs 1918–1920 m. kovų už nepriklausomybę dalyvis plk. Andrius Butkūnas (po voldemarininkų perversmo, t. y. 1941 m. liepos 24 d. iš jo pareigas perėmė mjr. Kazys Šimkus). 1941 m. rugpjūčio mėn. Kauno TDA batalionas buvo reorganizuotas į tris atskirus, t. y. į 1-ąjį, 2-ąjį ir 3-įjį Pagalbinės policijos tarnybos batalionus. Iki 1941 m. liepos pabaigos Kauno TDA batalionas buvo pavaldus vokiečių karinei administracijai, vokiečių saugumo policijai ir SD

Lietuvoje SS štandartenfiureriui Karlui Jėgeriui bei Kauno miesto ir apskrities komendantūrai. K. Jėgerio nurodymu ir paliepimu 1941 m. liepos 4, 6, 9 ir 19 d. Kauno VII forte surengtų naikinimo operacijų metu buvo nužudyti 3027 asmenys (tarp jų – 3020 žydų). Nėra žinių apie tai, kad ką nors bendro su šiomis žudynėmis būtų turėjęs tuo metu Berlyne gyvenęs plk. Kazys Škirpa. Kauno TDA batalionas negali būti siejamas su 1941 m. rugpjūčio–lapkričio mėnesiais Kauno IV, IX fortuose ir provincijos vietovėse K. Jėgerio organizuotomis masinio naikinimo operacijomis, nes 1941 m. rugpjūčio pradžioje buvo pradėta jo reorganizacija į 1-ąjį, 2-ąjį, 3-įjį Pagalbinės policijos batalionus (*Kauno karo komendanto 1941 m. birželio 28 d. įsakymas nr. 9, Kauno karo komendanto 1941 m. birželio 28 d. pranešimas, LCVA, f. R-1444, ap. 1, b. 8, l. 28, 35; 1941 m. liepos 1 d., 3 d., 21 d., 30 d. įsakymai nr. 1, nr. 2, nr. 26, nr. 32 TDA batalionui, 1941 m. rugpjūčio 1 d. TDA bataliono sudėties žinios, LCVA, f. R-1444, ap. 1, b. 1, l. 17, ap. 2, b. 1a., t. 2, l. 39, 47–49, 152. ap. 2, b. 5, l. 1; Lietuvos Laikinoji Vyriausybė. Posėdžių protokolai, Vilnius, 2001, p. 18, 45–46; A. Gražiūnas, Lietuva dviejų okupacijų replėse 1940–1944, Vilnius, p. 126; S. Raštikis, Lietuvos likimo keliais, Kaunas, 1996, t. t. 4, p. 341; J. Vaičenonis, Lietuvos kariuomenė valstybės politinio gyvenimo verpetuose (1927–1940), Vilnius, 2003, p. 201; S. Knezys, „Kauno karo komendantūros Tautinio darbo apsaugos batalionas“, *Genocidas ir Rezistencija*, Vilnius, 2000, 1(7), p. 123–125).*

Manome, kad planuojamos pakabinti lentos užrašas atspindi teisingą informaciją apie K. Škirpą gyvenimą. Antra vertus, susidaro įspūdis, kad jis buvo formuluojamas per mažai atsižvelgiant į pastato istoriją. Šiame pastate Steigimasis Seimas neposėdžiavo, iš šio pastato K. Škirpa sukilimo neorganizavo. Šis pastatas sietinas tik su K. Škirpos 1918-1919 m. biografijos įvykiais, kai sunkiomis Lietuvos nepriklausomybės karo (1918-1920 m.) sąlygomis jis prisidėjo prie kariuomenės kūrimo darbų vykdymo. Šioje vietoje labiau tiktų lenta, skirta atminimui čia veikusios Vilniaus karo komendantūros, kuri prisidėjo prie kariuomenės kūrimo, kurioje dirbo K. Škirpa ir kiti asmenys.

Generalinis direktorius

Dr. Arūnas Bubnys

Dr. Alfredas Rukšėnas

alfredas.ruksenas@genocid.lt

PRIEDAS Q

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2026 m. rugsėjo 11 d. atsakymas

Nuo: Danielė Giedraitytė <daniele.giedraityte@tm.lt>

Kam: Grant Arthur Gochin <ggochin@gmail.com>

Kopija: Teisingumo ministerija <rastine@tm.lt>

Tema: Atsakymas dėl rugsėjo 7-8 d. gautų pasiūlymų UPR viešųjų konsultacijų metu

Gmail žinutės ID: 1a08f1c134636335

Data: 2026-09-11

Gerb. p. Grant Arthur Gochin,

Dėkojame už Jūsų raštus siųstus 2026 m. rugsėjo 7 ir 8 dienomis. Informuojame, kad atidžiai juos įvertinę teikiame Jums atsakymą.

Rengiamas Lietuvos pranešimas yra skirtas informuoti Jungtinių Tautų žmogaus teisių tarybą apie Lietuvos pažangą po paskutiniojo ciklo metu gautų rekomendacijų. Tai reiškia, kad Lietuvos pranešime teikiama informacija apima 2022-2026 m. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, jog dėl tebevykstančios finansinės krizės, turinčios įtakos Jungtinėms Tautoms, ir laikantis atitinkamų pinigų taupymo priemonių, kurių ėmėsi Ženevos Jungtinių Tautų biuras, nacionalinių pranešimų pagrindinės dalies žodžių skaičius nustatytas 9 530, įskaitant pastraipų numerius. Atsižvelgiant į tai Lietuvos pranešimo rengimo metu siekiama pateikti esminę glaustą informaciją, tiesiogiai atliepančią gautas ir priimtas rekomendacijas, susijusias su Lietuvos pažanga minėtuojau laikotarpiu.

Vertindami pateiktus pasiūlymus atsižvelgėme į anksčiau nurodytas aplinkybes ir nutarėme, remiantis Jūsų pateiktais pasiūlymais, pasiruošti platesnę informaciją rengiantis Lietuvos pranešimo svarstymui 2027 m. sausio 20 d. Ženevoje, Šveicarijoje.

Reaguodami į Jūsų pastabą dėl istorijos faktinių netikslumų ištaisymo informuojame, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kompetencijos srityje bendrojo ugdymo vadovėlių ir mokymo(si) priemonių turinio kokybės užtikrinimas yra reglamentuotas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 40 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. V-184 patvirtintas Bendrojo ugdymo dalykų spausdintų ir įvairių interaktyvumo lygių virtualiųjų vadovėlių ir mokymo(si) priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos aprašas. Aprašas nustato bendruosius ir specialiuosius reikalavimus bendrojo ugdymo vadovėliams ir mokymo(si) priemonėms, jų vertinimą, turinio kokybės užtikrinimą ir atsakomybes. Galiojantis reguliavimas taip pat numato reagavimą į vadovėliuose nustatytas fakto, dalyko klaidas ar neatitiktį Aprašo reikalavimams. Nacionalinei švietimo agentūrai pagal nustatytą kompetenciją pavestos funkcijos, susijusios su vadovėlių turinio kokybės užtikrinimu ir reagavimu į informaciją apie jų turinio trūkumus.

Vertindami Jūsų papildomas pastabas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 170² straipsnio 1 dalies vienodo taikymo, Lietuvos pranešimo rengimo apimtyje laikome, kad būtų netikslinga įtraukti BK 170² str. taikymo kriterijus. Pažymėtina, jog BK 170² str. taikymo ypatumai, kriterijai, praktiniai iššūkiai bei vertinimai yra priskiriama Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros kompetencijai.

Vertindami pateiktus pasiūlymus susijusius su ES standartais dėl genocido neigimo, istorinio revizionizmo ir glorifikavimo, informuojame, kad Lietuvos pranešimo apimtyje nelaikome, kad būtų tikslinga nurodyti konkrečius kriterijus ir vertinimo mechanizmus taikomus valstybės apdovanojimams, memorializacijai ir valstybės skelbiamai istorinei informacijai, kadangi tai tiesiogiai neatlieptų Lietuvos gautų rekomendacijų. Informuojame, kad klausimus, susijusius su valstybinių apdovanojimų suteikimu bei jų peržiūra reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybės apdovanojimų įstatymas, o viešųjų atminimo ženklų ir objektų vertinimo

procedūras nustato Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymas.

Dėkojame už jūsų įžvalgas ir skirtą laiką.

Pagarbiai,

Danielė Giedraitytė

Tarptautinio bendradarbiavimo ir žmogaus teisių politikos grupė

Patarėja

Pastaba: Ši yra procesinei bylai parengta el. laiško teksto kopija. Originalus elektroninis laiškas ir jo techniniai antraščių duomenys saugomi pareiškėjo Gmail paskyroje pagal pirmiau nurodytą žinutės ID.

PRIEDAS V

IHRA generalinės sekretorės Michaela Küchler 2026 m. rugpjūčio 20 d. el. laiškas

Nuo: IHRA Info <info@holocaustremembrance.com> / Michaela Küchler

Kam: Grant Arthur Gochin <ggochin@gmail.com>

Tema: AW: Formal Petition to IHRA — Republic of Lithuania — Request for acknowledgment and procedural clarification

Gmail žinutės ID: 1a01e4963fdc3bc1

Data: 2026-08-20

Dear Mr Gochin,

Thank you for your interest in the IHRA. We can confirm receipt of your request.

There is no process for external submission of petitions. The independence of our working groups and committees is very important to the way we work. The individual chairs are responsible for setting their agendas, in line with our organizational priorities.

As the IHRA is a membership-based organization, and our meetings are closed to the public, it is not possible for us to share in-depth procedural details externally.

We appreciate your interest in our work.

Kind regards

Michaela Küchler

Pastaba: Ši yra procesinei bylai parengta el. laiško teksto kopija. Originalus elektroninis laiškas ir jo techniniai antraščių duomenys saugomi pareiškėjo Gmail paskyroje pagal pirmiau nurodytą žinutės ID.

PRIEDAS W

Tikslinių anglų kalbos ištraukų neoficialūs vertimai į lietuvių kalbą

Parengta 2026 m. rugsėjo 11 d.

VERTIMO STATUSAS. Šie vertimai pateikiami tik tam, kad proceso dalyviams būtų lengviau naudoti anglų kalbos priedus. Tai nėra prisiekusio vertėjo patvirtinti vertimai. Ginčo dėl reikšmės atveju kontroliuoja originalo kalbą ir originalus dokumentas.

I. IHRA 2019 m. pareiškimas (S8 / Priedas I)

Šaltinis: IHRA, Statement on Center for the Study of the Genocide and Resistance of Lithuania (2019).

Originalo ištrauka: *“express our grave concern” ... “attempts to rehabilitate the reputation of Noreika”*

Neoficialus vertimas į lietuvių kalbą: „reiškiame didelį susirūpinimą“ ... „bandymai reabilituoti Noreikos reputaciją“

Paiškinimas: Pareiške šios frazės naudojamos tik ankstesnio tarptautinio institucinio perspėjimo ir LGRTC Noreikos traktavimo kontekstui parodyti; jos nėra išvada dėl Škirpos ar 9R-598.

II. Lietuvos URM 2026 m. gegužės 12 d. atsakymas B. Shermanui (S18 / Priedas K)

Šaltinis: Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, vice-ministras Vidmantas Verbickas, Ref. (19.2.3)3-2806, 2026-05-12.

Originalo ištrauka: *“complete exoneration” ... “legally imprecise”*

Neoficialus vertimas į lietuvių kalbą: „visiškas išteisinimas“ ... „teisiškai netiksli [formuluotė]“

Paiškinimas: Pareiške taip pat remiamasi Ministerijos paiškinimu, kad JAV administracinio tyrimo nutraukimas nėra formalus teisminis išteisinimas pagal JAV teisę. Šiame priede tai pateikiama kaip šaltiniu paremta lietuviška esmės santrauka, o ne papildoma pažodinė citata.

III. Tarptautinės komisijos 2005 m. patvirtintos išvados (S29 / Priedas T)

Šaltinis: International Commission for the Evaluation of the Crimes of the Nazi and Soviet Occupation Regimes in Lithuania, approved conclusions, 2005.

Originalo ištrauka: *“Indigenous cooperation considerably facilitated the persecution, ghettoization and mass murder of the Jews.”*

Neoficialus vertimas į lietuvių kalbą: „Vietinis bendradarbiavimas reikšmingai palengvino žydų persekiojimą, getoizaciją ir masines žudynes.“

IV. Michaela Küchler 2026 m. rugpjūčio 20 d. el. laiškas (S36 / Priedas V)

Šaltinis: Michaela Küchler, IHRA General Secretary, email to Grant Arthur Gochin, 2026-08-20.

Originalo ištrauka: *“There is no process for external submission of petitions.”*

Neoficialus vertimas į lietuvių kalbą: „IHRA nėra išorinių peticijų pateikimo proceso.“

Paiškinimas: Ši ištrauka riboja procesinę prasmę: ankstesni dokumentai laikomi perduota ir gauta medžiaga, o ne IHRA pradėtu išoriniu peticijos procesu.